

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

GODIŠTE 93

LISTOPAD

2001

10

IZDAVAČ:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
KOZARČEVA 22, 10000 ZAGREB

TEL./FAX. 01/48-24-142

TEL. 01/48-23-624 (R.D. 8-15 H)

E-MAIL: HPS@ZG.TEL.HR

WWW: PUBWWW.SRCE.HR/HPS

UREDNIK:

ALAN ČAPLAR

SV. MATEJA 7, 10010 ZAGREB

TEL. 091/51-41-740

TEL. 01/66-88-512

E-MAIL: CAPLAR@RUDJER.IRB.HR

UREDNIČKI ODBOR:

DR. BORISLAV ALERAJ

DARKO BERLJAK

DR. SREĆKO BOŽIČEVIC

VLAHO BOŽIČ

TOMISLAV ČANIĆ

MLAĐEN FLISS

ZDENKO KRISTIJAN

PROF. KRUNOSLAV MILAS

PROF. DR. ŽELJKO POLJAK

TISAK:

»EKOLOŠKI GLASNIK«

DONJA LOMNICA

ISSN 0354-0650

Listopad 2001
October 2001

Broj 10
Number 10

Godište 93
Volume 93

SADRŽAJ

Melita Kušenić: Tišina na sedlu	273
Branko Balaško: Risnjak i ja	274
Dunja Horvatin: Čovjek i planina	276
Gordana Burica: Planinarskim korakom po otoku Šolti	279
Aleksandar Gospić: S Vrana i Šatora	280
Ante Juras: Posjetite Vranicu!	282
Željko Škalec: Ledenjački tečaj u Dolomitima	284
Dinko Bogavčić: Na najvišem vrhu Pireneja	286
Planinarski kalendar uz »Godinu planina«	287
Krunoslav Milas: Nekoliko velebitskih priča	290
Željko Poljak: Uspon na Maksimov hrast 1901. godine	292
Stjepan Babić: Ivanščica - jedna planina sa četiri imena	293
In memoriam: Tomislav Jagačić	294
Borislav Aleraj: Adresar Gorske službe spašavanja	295
Planinarski tisak	296
Speleologija	298
Pisma čitatelja	298
Zdenko Kristijan: Hrvatska planinarska obilaznica	300
Vijesti	301

Slika na naslovniči:

Planinarska staza na Kuna gori u Zagorju, foto: Alan Čaplar

- **ČASOPIS izlazi u 10 brojeva godišnje** (za srpanj i kolovoz, te studeni i prosinac kao dvobroj). Prvi broj izašao je **1.VI. 1898.** kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948., a od 1949. do travnja 1991. izlazio je pod imenom »Naše planine«.
- **PRETPLATA** za kalendarsku godinu je **100 kuna (za inozemstvo 50 DEM)**. Preplata se uplaćuje na žiro-račun br. **30102-678-5535**, pri čemu na uplatnici u rubrici »Poziv na broj« treba **obavezno** upisati svoj **preplatnički broj**, koji se nalazi uz adresu na omotu svakog dostavljenog primjerkra. **Novi preplatnici** svoj preplatnički broj trebaju zatražiti od Hrvatskog planinarskog saveza. **Preplata za inozemstvo** uplaćuje se na račun **SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236**.
- **SURADNJA:** Članci i vijesti trebaju biti **pisani s proredom među recima**, a mogu se slati poštom ispisani, na disketi ili putem e-maila. **Prednost imaju** članci i vijesti popraćeni što boljim izborom **fotografija, dijapositiva, crteža i skica**. Ilustracije se na zahtjev vraćaju autorima. Uredništvo zadržava pravo kraćenja i obrade tekstova, posebno za priloge duže od 4-5 stranica.

TIŠINA NA SEDLU

Uspomena na Kilimanjaro

Shrvana visinskom bolešću, nestrpljivo sam brojala sate do svitanja. Ležaj je bio neudoban, a niti jedan položaj nije olakšavao jaku glavobolju i mučninu koju sam osjećala. U skloništu nije bilo zraka. Svaki pokret glavom je izazivao prodornu bol, a želudac, koji je odavno bio prazan, više nije imao što izbaciti.

Čim je negdje oko vrha Mawenzi nebo počelo blijetiti, potražila sam svog nosača i krenusmo prema kolibi Horombo. Moj je tih pratilec hodao s polupraznom transportnom vrećom na glavi i rukama u džepovima, a ja sam, noseći lagani ruk-sak, preplitala nogama. Jedina misao koja me op-sjedala i davala mi snagu bio je silazak na manju visinu.

Razdanilo se. Preda mnom se pružala beskrajna staza kroz pustinju. Vjugala je između gromada vulkanskog stijena koje je krater davno iskašljao po beskonacno dugackom planinskom sedlu između dva najviša vrha Kilimanjara: Kiba, mla-dog diva sa snježnom kapom i Mawenzija s ero-diranim bazaltnim šiljcima koji tvore nazubljene i neobično žive crne skulpture. Jedna strana sedla je nestajala u magličastoj dubini Kenije, a druga se razlila u sloj gustih kumulusa nad Tanganjikom.

Moj me »porter« nijemo pratio. Kada bih se spotaknula, on bi slegnuo ramenima i rekao: »Sorry«. Time ponukana, stadoh mu pripovijedati o svemu i svačemu. On je naizgled pažljivo slu-šao. Napokon, pogledam ga i shvatim da uopće ne razumije: »You don't speak English, do you?« To je razumio. »No!« bio je predvidljiv odgovor.

Oboje smo se nasmijali. Tada nastavih pričati i na hrvatskom. Bilo je svejedno. »My name is Melita and what is your name?« dosjetih se. »Salum.« Shvatio je. »O.K. Salum.« Nastavili smo šuteći.

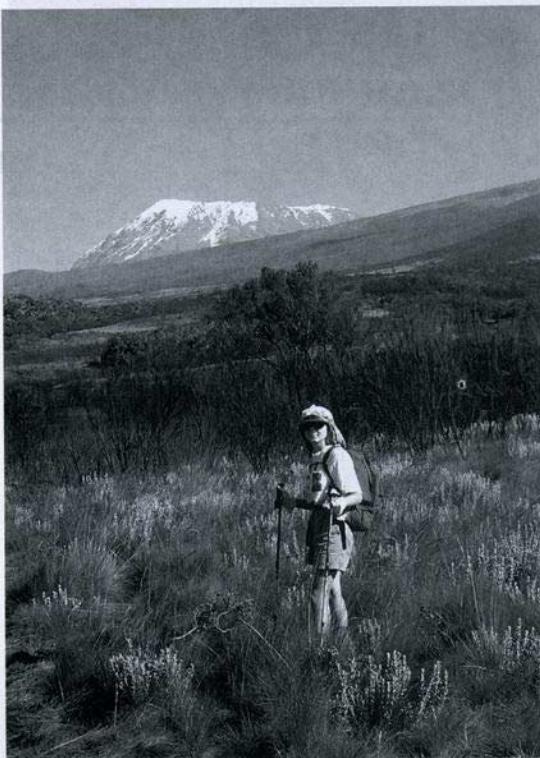
Kada bi se staza suzila, puštao bi me ispred sebe. Sve češće mi je bio potreban odmor. On bi pažljivo spustio vreću na kamen. Nudila sam ga

MELITA KUŠENIĆ, Požega

bombonima i suhim voćem koje sama nisam mogla niti okusiti. Pretjerivao je sa zahvaljivanjem. Razumio je kada bih rekla: »Let's go!« Onda opet tišina. Jedino što sam mogla razabrati bilo je moje vlastito disanje i neprekidan šum vjetra kroz pletivo kape.

Iznenada, proložio se vrisak male ptice u ne-pravilnom lepršanju. Naglo se zaletjela u jednom smjeru, pa, uzlazeći nekim samo njoj jasnim putom, isto tako nestala, možda veselo, a možda i panično tražeći zračnu struju koja će je spasiti iz ove pustare bez zraka, travke i zaklona. Baš je neobično bilo vidjeti živo i još tako živahno malo biće na tim visinama. Salum i ja smo se na istom jeziku nasmijali za granom stvoru.

Nakon nekoliko sati hodanja, na drugom kraju sedla smo se okrenuli. Cijeli veličanstveni Ki-

Pogled iz aviona na krov Afrike

bo je ležao usred mjeseceve površine, tek tridesetak stupnjeva širok, a moćan i težak poput tvrđave. Osjećala sam ogroman ponos, ushit. Brzo sam

izvadila fotoaparat i uslikala ga jednom, dvaput. Ne može se čovjek nasititi tog jedinstvenog trenutka!

Sama, u podnožju Kiba, shvatila sam da nemir koji me nagoni da pohodim planine može stati samo kad i ja. Odgovor koji tražim ne živi na Kilimanjaru. A možda niti na jednoj drugoj planini. Ipak, jedno je sigurno: Čovjek je puno bliže nebu, a pogled je kudikamo bolji.

Moj nijemi pratilac je strpljivo čekao, a zatim natovario tu nebitnu transportnu vreću s komadićima civilizacije i u tihom suglasju sidosmo svatko prema svome svijetu koji smo u ovom trenutku izabrali da u njemu živimo.

RISNJAK I JA

Prijateljstvo s planinom

BRANKO BALAŠKO, Stubičke Toplice

Teška, zamorna noć. U plućima mi nedostaje zraka i samo što sam legao u krevet, budim se sve nervoznije pokušavajući ponovno uspostaviti ritam disanja. Svaki napor za smirajem izaziva još jaču nesanicu.

Odustajem od sna i dižem se iz kreveta. Hladnoća rosne trave na još uvijek toplim stopalima pokrenula je nove misli. Još jedan uspon je pred mnom - još jedna ljubavna igra s planinom započinje.

U naprtnjaču stavljam stvari bez nekog plana i reda, kao da znam da mi ništa od svega neće trebati. Samo ona i ja. Sve ostalo je nevažno, iako vodim dvadesetak početnika. Dvadesetak hodača koji se želete dokazati u neravnopravnoj borbi sa samim sobom, u borbi protiv ostalih ljudi u grupi i potpuno sami u borbi s planinom.

Kako ih uvjeriti da to nije boj, već duboko uzajamno poštovanje, stapanje i zajedničko disanje?... Osjećao sam da će se u ta iduća tri dana hodanja ljudima dogoditi odbojnost ludila ili potpuna predaja planini.

Prvi kilometri na cesti prema Delnicama nakon bezbroj uzajamnih čekanja i propitkivanja protječe u nervозi iščekivanja susreta. A ona je čekala. Spremna, a ja sam se poput izglađnjela ljubavnika sve nervoznije bojao kako će taj ponovni susret izgledati. Čak je i Hendrixova gitara iz pobješnjelih zvučnika grmjela rastreseni i snažnije nego inače.

Dočekala me u smijehu zelenila na Gornjem Jelenju i toplina prvog dodira potpuno je rastjerala sjećanja u ne tako daleku prošlost kada je bila hladna i u početku se samo poigravala sa mnom.

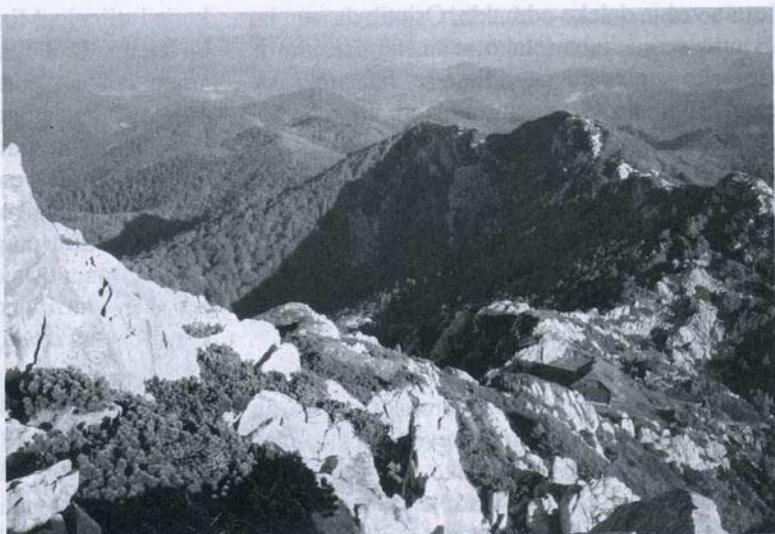
Dozvoljavala mi kao i mnogima prije da joj se samo približe, ponekad bi čak dopustila i ulazak u svoju nutrinu, ali nikada ne i ulazak u dušu.

Samo igra. Nikada potpuna predaja. A sad taj osmijeh daje nadu. I ovako s daljine samo je dodirnuvši, nudila se.

Prvi koraci iz Velikog Vilja, iako još nezagrijanih mišića bili su lagani. Toplina prvog ljetnog dana davala je ugodnu atmosferu za hodanje. Izmjenjivali smo poglede, ponekad se kao slučajno dodirnuli, mirisali se i sve više predavalili, da bi na vrhu ponovno pokazala svoju nepredvidivu čud dočekavši me hladna, pomalo divlje udarajući naletima olujna vjetra. I disati je bilo teško pa smo se sklonili iza stjena pokušavajući bar na trenutak predahnuti u zavjetrini. Ta prekrasna planina ponovno je bila hladna ne dozvoljavajući mi da joj se približim.

Vraćam se u dom gdje uz gitaru dvadesetak presretnih brodolomaca, vjerujući da je sve završeno već ispija prve gutljaje piva. Nakon toplog graha ispijam pivo s njima, ali mi ta buka sve više smeta i poput prevarenog ljubavnika, u sljepilu bijesa, ponovno jurišam na vrh planine. Preskačem kamenje, savijam granje niskog raslinja i jurim u susret ponovno hladnog dočeka.

Planina me danas ne voli. U nastalom sumraku sakriva i zvijezde. Samo oblaci, tama i hladan omotač vjetra. Sam. Rukama milujem već hladno stijene pokušavajući je smiriti, uhvatiti njezin ritam. Noge stavljaju nježno među njeni stijene prisiljavajući je da me prihvati. Iako nevoljko, pomalo se otvara i uz dalje olujni vjetar pomalo se predaje, ali strasne ljubavnice i dalje duboko prikriva. Ljutito gazim kroz grmlje, padam i dižem se pa ponovno padam u to smirujuće zelenilo. Pale se prve zvijezde na nebuh te poželih da ostanem ležati u tom granju. Zagrliti je i ostati spavati uz nju. Nervozni me glasovi već promrzlih planinara vraćaju u stvarnost i nježno, da je

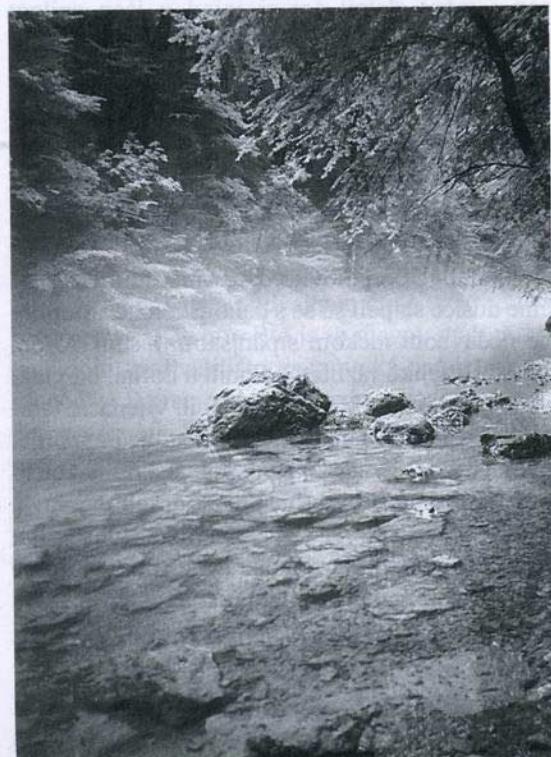

Na vrhu Risnjaka

foto: Branko Balaško

ne povrijedim, iskradam se niz njene obronke vraćajući se u Schlosserov dom.

Pokušavam probiti zavjesu buke koja me dočekuje i uklopići se u veselo društvo, ali njihova

Izvor Kupe

foto: Branko Balaško

pjesma već je daleko odmakla. Osjetih da sam iznevjerio svoju ljubav. Iako je tu, ne osjećam je više. Iako je gledam, ne vidimo se. Izlazim u noć želeti biti uz ono što smatram da mi pripada. Samo iluzija. Igra zablude u koju na trenutak povjerovah. Nikada ne vjerovati. Nikada se prepustiti. Na klupi u zavjetrini doma umorno sklopim oči i tek me hladan trzaj ponovno probudi. Na trenutak povjerovah u tu obmanu ljubavi i sreće i sad ostaje samo bol hladnoće koja poput zamrznutih niti plete mrežu u mom tijelu.

Odlazim u krevet. Hladan. U sobi s dvadesetak umornih tijela pokušavam pronaći toplinu, ali osjeća se samo podrhtavanje kreveta od mog drhtanja. Slušam noćne priče. Iako je tu do mene, iako znam da je tu, ne osjećam je. Nema je. Slušam noćne priče.

Ustajem s prvim naznakama novog dana. Nazirem samo njene obrise, ali i dalje je ne osjećam. Moram je vidjeti.

Slomljena ponosa ponovno krećem na vrh. Izbjegavajući utabanu stazu pronalazim put kroz ši-

karje i stijene. Mirno jutro na vrhu. Nema ni daška vjetra. U daljini crvenilo neba, a na drugoj strani duboko poda mnom plavetnilo mora još omotano izmaglicom probudena dana. Liježem između toplih stijena stavljajući glavu na rascvjetani grm mirisna cvijeća. Planina se predaje i njezina mi toplina ulazi u vene. Osjetih njen osmjeh, toplinu dodira potpune predaje. U zajedničkom ritmu disanja ostajemo potpuno sami, daleko od nervoze nerazumne svakodnevice. Njezino beskrajno toplo zelenilo sklapa mi oči. Risnjak i ja pronašli smo svoj mir. Dugotrajno prijateljstvo postalo je u neraskidiva ljubav. Ta smirujuća planina otvorila mi svoju dušu predavajući se nevinu poput djeteta toplini mojih raširenih ruku.

Kao ljubavnik kad odlazi od svoje voljene svjestan da je nikada neće iznevjeriti, sanjajući ponovni susret pakiram svoje malobrojne stvari. Dvadesetak hodača, umornih i izranjavanih više u duši nego u tijelu, sretni što su ipak i oni bili tu, ali duboko nesvjesni topline koja im se nudila, koju nisu znali osjetiti, polako je sjela u svoje automobile. Ona je ostala visoka i ponosna skriva-

ČOVJEK I PLANINA

jući me u svom zelenilu.

Podne je prepolovilo dan. Valovi mirisa majčine dušice stupali su se s dahom zemlje natopljene nedavnom mekom srpanjskom kišom. Mirisi su tu bili toliko različiti od onih u dolini, od vlažne teške ilovače, svježe ispletenih vijenaca, tamjana i voska. Tu, kao stoljećima i stoljećima prije, planinska je livada rasprostrala raskošan zeleni prostirač s bezbrojem utkanih šarenih cvjetova. Nad njima je užurbano oblijetalo mnoštvo leptira, ne bi li propustili u svakoga zaviriti u svom malom ustreptalom životu.

Između svilenkastih vlati nadglasali su se zrikavci, a iz doline je dopirao zvuk zvona.

Na bistro plavom nebu dva su jastreba u krugovima klizila ne trepnuvši krilima. Neopterećeni pravilima jata, brinući jedino o postanku i opstan-

DUNJA HORVATIN, Oroslavje

ku, očito su znali uživati u svojim začaranim krugovima i pod sunčevim se zracima pretvarali u dvije male zlatne jedrilice. Dotakli bi, samo njihovim pravilima igre znanu, točku pričvršćenu negdje pod samim vrhom plavog šatora, a onda se skupljenih krila sunovratili u dubinu. Tik nad ustalasalim krošnjama izvijali bi se iz vrtoglavog kovitla kličući od ushita. I ponavljali sve ispočetka.

Uzavreli titrajući zrak rastapao je miris trava, šume i zemlje, iskrivljajući sliku, stišavajući ton, prolazeći kroz mene, pretvarajući me u lebdeći oblak nad mekim prostiračem.

Vrisak, tako prodoran i bliz da me je probolo u zatiljku, natjeralo me da otvorim oči. Jantarno žute kuglice iza snažnog kljuna grahorastog grabežljivca, netremice su me motrile s grane ogromne bukve koja je, neometana sjenom susjeda,

daleko uokrug raskrilila svoje široke ruke. Snažne pandže čvrsto su obujmile granu, a ispod raširenih, nestrpljivo trepućih krila, osjećala sam strujanje zraka. Još jedan klik-taj, isprekidan, kraći, i ptica je goleim krilima odšumila između granja i lišća.

Livada je sjala kasnopo-dnevnim zlatom. Dolje, kao u nekom drugom filmu, svjetla kišna zavjesa putovala je pod gustim crnim oblacima. Plamene strelice nalik onima - pazi visoki napon! - preskakivale su s jednoga kuglastog oblaka na drugi. S vjetrom je dolazio šum velike nabujale rijeke. Tlo bi zadrhtalo od daleke tutnjava, a valovi u vrhovima krošnji okrenuli bi smjer. Niz padinu livade hvatala sam zadnje tračke danjeg svjetla. Bridak siktaj i gromoglasan prasak istovremeno, rasparali bi proplanak. Glatka kora krošnjate bukve bljesnula je širokom svijetlom trakom. Od vrha do dna kvargavog korijenja.

Cilj mi je bio dostići nadstrešnicu kućice na Lojzekovom izvoru, negdje na pola puta prema dolini. Neko sam vrijeme pratila stazu, a onda je nestalo i staze i zadnje mrve svjetlosti. Bilo je svejedno stazom ili ne-stazom kad se nije vidjelo prsta pred nosom. Doslovno. Desno je bila strmina koja se preko Dva srčeka gotovo nadvisuje nad krov kućice. Loveći se za nejaku mladicu kliznula sam zajedno s njenim korijenjem u dubinu, mračni mrak, uz lomljavu granu, paranje teksila, kotrljanje kamenja što se uz mukli tresak zastavljal u stablima negdje ispod. Prizemljila sam u mekom jarku napunjrenom lišćem i odmotavala vreću u očekivanju dolazećeg pljuska i noći. Vjetar je jačao donoseći raznovrsne zvukove: civiljenje, škripu, tresak i dugo hu-u-u u krošnji-ma. Pa opet, civiljenje, škripa, tresak... Umotana u sigurnost stare spavaće vreće naprezala sam oči. Morale su u tami izgledati poput tanjurića ispod šalice za kavu. Ponovo je dolazilo s istog mjesto, negdje lijevo dolje. Iz guse tmine hitnula sam nekoliko kamenčića u još veću tamu: pogo-

dak - drvo, pa opet drvo, kotrljanje, cinkanje na metalu... Na pomisao na tek završeni rat prestala sam disati.

Sred noći, sred sljemenske šume, pred mojim je očima lebdio fenjer. Pomicao se čas desno, čas lijevo, malo nestao, pa opet krenuo... Svjetlo mu slabo, tek toliko da tinja, njiše se, pa stane. Jesam li u nekom koljenu obitelji imala nekog tko je skrenuo? Vjerljivo sam prva. Srce mi je htjelo izletjeti kroz grlo. A onda je fenjer krenuo uvis i pod sobom u uskom snopu osvijetlio glatko

visoko čelo uokvireno srebrnim pramenovima. Dobri duh Jovice, domara kućice na Lojzekovom izvoru. Dalje je teklo kao u usporenom filmu: civiljenje nepodmazanih vratnih okova, škripa i tresak vratiju raja. S vanjske je strane ostala olujna noć, a s druge - miris juhe od pravih vrganja, toplina peći u kojoj je još tinjala vatra i par žmirkavih prijateljskih očiju.

Tanak sunčev trak provukao se kroz rešku niskog prozorčića: ispitivao džepove prevrnutog ruksaka u drugom kutu prostorije. Poznati, uvijek jednako veliki ruksak, jednako za Sljeme, Alpe ili Velebit. Od malih nogu i prvih koraka šumama rodnog mu goranskog kraja, pa do sad, kad se kazaljka nesmiljeno naginje troznamenkasto brojci, Jovica je znalački odvagnuo čime se vrijedilo opterećivati u životu. Bio je to njegov mali putujući dom, prihvatilište za putnika-namjernika i pomoći svakome u ne-daj-Bože slučaju. Povrh, prebačena žuta vjetrovka i šešir optočen značkama, neodredene boje i dobi.

S mog ležaja na klupi ispružila sam ruku prema zlatnom traku puštajući da se prelama među prstima. Kroz stručno zamotan zavoj širila se crvena mrlja. Boljela me ruka, nogu, leđa, bolje-lo me sve. Od jučer. Od prekjučer me boljela duša.

U okviru vrata se pojavila pogнутa prilika. Pognuta od dugogodišnjeg prigibanja nad pokvanjenim zubima, često za Bog Vam plati ili - puno Vam hvala striček Jovek. Mirne ruke i široka srca

bio je omiljena Hitna i za radnog vremena drugih zubara. Bio je jedini bjelo-kutić koji se vozio u starom fići. Volio je svoj poziv, kao i planine:

- ... Sjećaš se, na Vršiću, onaj simpatični veseljak sa zlatnom trojkom gore? ... « Stajao je u vratima zadržavajući ih da ne tresnu. U jednoj mu ruci vrč izvorske vode, u drugoj moja vreća s koje kaplje ...

- Božje dijete! Imala si ludu sreću sinoć!

Što znači sreća? Imamo svoje vizije stvarnosti - ono što je sasvim ludo, drugom je normalno. Ono što odbijamo raditi, razumom ili srcem, svojim kriterijima, to određuje naš karakter, sreću ili nesreću. Što je onda to sreća?

- Čuo sam za tvog prijatelja. Žao mi je svakog mladog čovjeka kojem smrt pretrči preko puta.

Zamišljeno je prekapao po istresenom sadržaju prve pomoći na širokom stolu.

- Jastrebi su dobre stare mašine. Nisam još čuo da se koji ovako srušio.

Odabroao je zavoj i poluistisnutu tubu.

- Moram ti očistiti oderotinu na ruci.

Spretnim je pokretima pričvrstio novi zavoj. Jednako spretno snalazio se u maloj improviziranoj kuhinji. Ta mu je kućica bila drugi dom. Od samog početka radova njegov je fićo stenjao pod teretom vreća cementa i entuzijasta pod čijim je rukama kućica rasla, od temelja do kape na dimnjaku. Poput uzorne domaćice pazio bi na svaki djelič inventara, popunjavao ga i čuvao kao rođeni dom. A kad bi iz ovog šumskog odlazio u dolinski dom, i tamo ga je čekala dužnost domaćice, medicinske sestre, liječnika i strpljivog suputnika. Do zadnjeg dana, do zadnjeg daha. Ostala mu je samo planina i njeno široko rame.

- Svatko ima svoj križ.

Kao da mi je čitao misli.

- Imam sina, imao sam sina... - učinilo mi se da mu je umornim licem prošla sjena - Imam snahu za pet! - nastavi vedrije - da mi je rođena kćerka, ne bi bila bolja! Ova kućica i planinari koji navrate - to je mojoj duši lijek. Mora čovjek imati nešto za svoju dušu, neko veliko rame.

Bez puno pitanja i priča razumjeli smo se. Govorili smo isti jezik, nepromijenjen godinama, okolnostima i prilikama. A okolnosti i prilike bile

su sve prije nego dobre. Godine rata, neprijateljstva i mržnje ostavile su trag, zatrovale dojucerašnje prijatelje.

- Vidiš - pokazujući mi cijediljku za čaj - i prijatelji su se profiltrirali. Ostalo je malo pravih. Ostale su planine. I sjećanja. - Duboka tuga zamutila mu je pogled. Šalica čaja zadrhtala je u staračkoj ruci.

Zrak je bio ugodno svjež. Kroz zeleno more krošnji sunčeve su niske zrake zapinjale u razapetim paukovim mrežama, blješćući u uhvaćenim kapima.

Na sunčanoj krpici puteljka, par je riđovki izložio svoj lijepi karirani uzorak u smeđoj i crnoj boji. Upitno - ili prijeteći - crna se glava okomito uzdigla palucajući rascijepljenim jezikom.

- Više otrova ima u ljudskom jeziku, - čujem i danas Jovičin glas. - Čak i od dragih prijatelja možeš dobiti dozu zmijskog otrova!

Posljednjih se godina Jovica usamio, još više sprijateljio s planinom. Možda zbog otrovnih doza serviranim u šalamu na račun njegovog nadimka, koji su mu nadjenuli upravo njegovi prijatelji Zagorci, među kojima je proveo svoj radni vijek. Zovu ga i Jovek i Ivec. Rođeni Goranin, čovjek nekog srca koji nikad nikome u životu nije nanio nimalo boli. Osim možda na zubarskom stolcu. Iz ustiju u kojima je možda lječio truli Zub, prošikljavao je otrov. Kap neumjesnih aluzija na bezazlen nadimak. No, u njegovoj velikoj duši nije bilo mesta za zlobu i bijes. Tek malo ogorčenja, puno tuge i praštanja.

- Kad oprostiš nekome tko te je povrijedio - on ostane živjeti u otrovu vlastitih osjećaja - ne ti!

Dobrodušnost mu počiva na licu. I okreće na šalu obraćajući se riđama na putu: - Hej komadi! Pomaknite se malo, propustite dva povratnika u civilizaciju!

U tamnom zelenilu duboke usjekline jedan je zakašnjeli jaglac žutilom nježnih trubica oglašavao kukcima svoju prisutnost. Energija, puno energije, nadiralo je iz svake pukotine, zauzimajući moje šuplje osjećaje i obrtalo ih u samopouzdanje. Dva su mučaljiva putnika pratila tok brbljavog potočića. U dolini se budio novi dan. Široka ramena planine izdizala su se iz mekog zelenila Gupčeva kraja.

PLANINARSKIM KORAKOM PO OTOKU ŠOLTI

GORDANA BURICA, Split

Jutro u uvali mog djetinjstva, zeleno modro more od borova i oblaka.

Ustajem rano, dosta je ljenčarenja! Svi još spavaju, uvala je tiha i mirna. More se ljeljuška u svojoj jutrašnjoj tišini, a još sinoć smo mislili da će nevera.

Krećem na planinarsku turu, zapuštenim putem od Zaglava, prema vrhu Maloj Straži (220 m). Nakon 35 minuta dolazim na vrh. Gledam moju uvalu - Zaglav i pučinu prema Visu, Hvaru, Braču. Sve se plavi i modri. Kod novoizgradene kuće na vrhu nešto pojedem i polazim prema vatrogasnoj osmatračnici. Dežurni me poziva i penjem se uskim stubama na visinu od 20 - 30 metara. Dalekozorom gledam polje, šoltansko polje koje je u vrijeme mog djetinjstva bilo kao rajski vrt, pomalo tužno, sa samo ponekim obrađenim vino-gradom, Grohote, Srednje Selo, Donje Selo i Spitski kanal, a u daljini brda, Kozjak, Mosor, Split u sredini.

Davno nisam obišla to polje i Stražu...

Spuštam se s osmatračnice i penjem se prema zapadu na Malu Stražu. Bivša vojarna zjapi poluzrušena, a šteta. S toliko dobro očuvanih kuća mogla bi korisno služiti. Spuštam se kroz makiju i kamenjar prema »dolivaškom polju«. Samo da ne nađem na «crnu udovicu». Stare trekerice i duge hlače dobro me služe, a znoj na licu zanemarujem.

Vec je 9 sati. Kroz gustiš i paučinu dolazim do Sv. Mihovila, crkvice u dnu polja. Na vratima godina 1895. Na natpisima zapuštenih grobova prezimena iz Grohota. Čudim se, ali i prisjećam pisanih tekstova o groblju za umrle od kolere. Crkva zapuštena, ostaci fresaka, nerestaurirani. Tuga...

Sunce se postupno penje. Počima pržiti. Polako odlazim i krećem prema Donjem Selu. Na putu kupine. Bezbroj crnih i slatkih plodova. Popravit ću krvnu sliku!

Nakon kadulje i ružmarina, kojih sam se nažvakala do mile volje, sada još i kupine. Mirišem

po otoku - iznutra i izvana samo mirisni plodovi kamena i škrape.

Ulazim u Donje Selo. Još iz djetinjstva pamtim usamljeno polunapušteno mjesto, s trošnim kućama i voltima. Samo mala skupina umirovljenika ispred dućana.

Krećući kroz kalete i dvore, zavaravam se mišlju da je u Srednjem Selu življe. Ista stvar. Sjeta malih srednjedalmatinskih mjesta.

Sada ću starim putem do šoltanske metropole Grohota. Asfaltiranim putem čini mi se prelako, pa krećem lijevo, zemljanim putem - obrubljenim kamenjem i pločama. Shvaćam grešku i počima pentranje. Preko kamenih gomila buška i suhog granja idem desno na Grohote. Odjednom dolazim u mjesto. Poznate kuće stvaraju mi se pred očima. A tamo preko polja, brdo s kojeg sam se spustila. U Grohotama prolazim uskim kamenim uličicama, nabavljam hranu i vraćam se u moju uvalu. Još sat vremena hoda, praćenog mirisima smilja i bosilja, s pogledima na modrinu mora i zelenilo borova, slušajući pod nogama klizanje kamenih pločica i sipara.

Želim se što prije uroniti u sve to, postati dio mora i obale, dio otoka i usamljenih staza, koje te ponovno čine dijelom prirode, dijelom svemira.

Stara kuća na Šolti

foto: Salvatore Milano

S VRANA I ŠATORA

ALEKSANDAR GOSPIĆ, Zadar

Izleti u bosanske planine što ih organizira Marica Ivanković u HPD »Zagreb-Matica« postaju tradicija i već uživaju kulturni status u tom društvu. Naravno da nisam htio propustiti ni ovaj posljednji kojem je cilj bio obići Vran i Šator.

Iz Zagreba smo krenuli u petak poslijepodne, a u Livno stigli nešto iza ponoći. Dočekao nas je, kao i obično, Ivo Čeko, predsjednik PD »Cincar« iz Livna, naš vodič na svim prethodnim turama. Na naše oduševljenje u hotelu »Dinara«, srednjoškolci imaju maturalnu večer. Nažalost ne možemo dugo uživati s njima jer se ujutro rano treba izvući iz kreveta.

Sutradan, na putu prema Tomislavgradu promatramo planine koje smo obišli lani i preklani: Troglav i Kamešnicu u Dinari, Tušnicu te Cincar. Mimo Buškog jezera se uspinjemo prema Duvanjskom polju. Sad već vidimo naš ovogodišnji cilj, Vran-planinu. Napokon i pogled koji dugo čekamo: ispred nas se širi Blidinje jezero. Priroda je prekrasna, prostrani pašnjaci, iza jezera dominira gorda Čvrsnica, a sa druge strane blaži, travnati Vran.

Nakon još nekih 6 km na početku smo naše današnje ture na Veliki Vran (2074 m). Tu nam se

pridružuju i domaćini, pa nas ima oko 50. Uspon počinje strmo i ne popušta do vrha. S obzirom na to da ima nešto malo bukove šume samo u donjem dijelu, pogled je cijelo vrijeme prekrasan. Vrijeme, doduše, nije baš najbolje, mutno je i oblačno, no s obzirom na to da je najavljeni kiša i pljuskovi i više smo nego zadovoljni. Put je markiran, a mjestimice prolazi pravim tunelima kroz ogromnu klekovicu. Prvi izlaze na vrh za dva, dok posljednjima treba oko tri sata. Vidik puca na velik dio Bosne, a pogled osobito privlače i tri jezera: Buško, Ramsko i Blidinje. Ipak, najviše se divimo prvoj susjadi Vrana, Čvrsnici, koja dominira bližom i daljom okolicom.

Daleko većim izazovom od samog uspona na Vran pokazuje se Ivina želja za grupnom fotografijom, nagovoriti 50 ljudi da se okupi nije nimalo lako. Odjednom pred Ivom leži tridesetak foto aparata, a iz gomile planinara čuju se vapaji: »slikaj s mojim, slikaj s mojim«. Dok aparati okidaju vrijeme se kvari i trenutak je za spust.

Preko Čvrsnice, iz doline Neretve, približava se crnilo i grmljavina. Pljusak kao pljusak, dode i prode. Sad se čak i sunce ukazuje. Ne propuštamо priliku da pogledamo jednu od dviju nekropola

la stećaka po kojima je okolica Blidinja poznata, a potom odlazimo do samostana fra. Petra Krasića koji je posljednjih godina revitalizirao cijeli ovaj kraj i osnovao Park prirode Blidinje. Samostan se nalazi uz same padine Čvrsnice koje su obrasle svim mogućim vrstama borova i crnogorice. Nevjerojatno, ali na prostoru od nekoliko kvadratnih metara može se vidjeti i do 10 različitih vrsta, od kojih je najpoznatija endemska munika. Iznad tamne šume dižu se stijene Čvrsnice, još uvijek okovane

Podizanje stećka

foto: Aleksandar Gospic

Na vrhu Vrana

foto: Aleksandar Gospic

debelim snježnim pokrivačem. Samog fra. Petra Krasića nismo vidjeli, ali nam je jedna žena iz samostana ispričala raznih zanimljivosti vezanih uz život na ovoj visoravni.

Pred noć stižemo u Livno. Prekrasan dan završava luksuzom na koji mi planinari nismo navednuti, toplim tušem i obilnom večerom.

Noću je padala kiša, ali je jutro osvanulo vedro. Preko nepreglednog Livanjskog polja krenuli smo put Bosanskog Grahova i ondje skrenuli za Šator. Jedna skupina odlučila se na vrh poći dužom varijantom iz Peulja.

Predjeli su predivni - pravi kontrast jučerašnjim prizorima kad je prevladavala visoka visoravan bez drveća - danas su to livade okružene prekrasnom miješanom šumom bukve i smreke.

Cesta je pod konac loša i naš vozač Drago odustaje nekih 7 km prije Šatorskog jezera. Prava je ironija da je baš od tog mjesta cesta savršena, bez ijedne rupe. Nakon nekih 1,15 h hoda po cesti izlazimo i na Šatorsko jezero, pravi planinski biser, koji može stati rame uz rame bilo kojem od sedam triglavskih jezera. Čak je i motel uz jezero obnovljen. Čuva ga Mate iz Žepča, legenda Šatora, kako kažu naši domaćini iz Livna. Kad nam je Mate ispričao kako je već 21 mjesec na Šatoru sa samo mjesec dana pauze, bilo nam je potpuno jasno i zašto. Iz njegovih usta smo također

čuli zanimljivosti o njegovu životu daleko od civilizacije, u njedrima Šatora. Motel napuni namirnicama u jesen i do proljeća nema više opskrbe. U šali kaže da su mu medvjedi najčešći gosti. Pretprije je zime temperatura pala do -36 stupnjeva, a ove samo do -24 uz 140 cm snijega. Nažalost ne možemo dugo pričati s Matom jer se vrijeme počinje kvariti.

Uz Šatorsko jezero se strmo staza uspinje na hrbat, a zatim dalje blaže ide livadama po ratnoj cesti pod sam vrh. S grebena gledamo prekrasno jezero pod sobom. Ivo nas upozorava da ne skrećemo sa ceste zbog ratnih ostataka. Preostaje posljednji strmi uspon i eto nas na vrhu (1874 m). Danas je pogled lošiji od onog jučer. Već se vide i pljuškovi u bližoj okolini. Iako su se meteorolozi svih zemalja udružili protiv nas, imali smo sreće i jučer i danas. Kiša nas je pustila da ispunimo oba cilja, a sad nas za nagradu čeka roštaj u motelu na Šatorskom jezeru. Na kraju priče meteorolozi ipak dolaze na svoje, kiša pada, ali koga je više briga, mi već uživamo u čevapčićima.

Treba krenuti, ali nikako se rastati od Mate, mogli bismo satima slušati njegove dogodovštine, a i tko ima volje po kiši još 7 km do autobusa. Volju na kraju nismo pronašli, ali smo morali krenuti, i to baš tada kada su se sastavili nebo i zemlja. Pljusak, grmljavina, tuča. Nadasve zanimljiv kraj još jednoga našeg izleta u Bosnu.

Blidinje jezero i Cvrsnica

foto: Aleksandar Gospic

POSJETITE VRANICU!

I naselj u smještimu imaju
čitv zemra sasila ob

Snijeg i led u ponekim dolcima, posvuda izvor, potoci i jezera, nepregledne livade prošarane raznobojnim cvijećem, vitke jеле i smreke, vrhovi koji se uzdižu preko dvije tisuće metara... to je Vranica, najljepša bosanska planina.

Posjetili smo je od 30. lipnja do 1. srpnja u Danima Vranice, priredbe koju tradicionalno organiziraju planinari »Raduše« iz Uskoplja (Gornji Vakuf).

Naši su nas domaćini dočekali na najljepšem mjestu u naselju Ždrimici, na Ždrimačkom jezeru, svega nekoliko kilometara od Uskoplja. Topao susret i stari prijatelji: agilni predsjednik Planinarskog saveza Herceg Bosne Dražen Pažin s mostarskom ekipom, predsjednik »Raduše« Ljubo Barnjak sa suradnicima i niz drugih poznatih lica.

Nakon odmora od puta i osvježenja krenuli smo na Vranicu. Netko pješice, netko kamionom, jer je makadamski put dug 20 km i mjestimice dosta loš. »Bazni logor« postavili smo na zaravni Radovini (1600 m) pod obroncima Orlovače (1858 m). Mnoštvo šatora živopisnih boja, oko 300 planinara, glazba iz ponekog tranzistora, miris vatre i dima, pretvorili su ovaj dio Vranice u

Odmor u »baznom logoru« na Radovni foto: Katica Majković

ANTE JURAS, Šibenik

pravo malo planinarsko naselje. Sutra se spremamo na vrhove.

Vranica je najviša planina srednje Bosne. Geološki je to stara planina koju su zahvatila i mlađa tercijarna i kvartarna nabiranja davši joj konačan pravac i visinu. Visovi Vranice uglavnom su ledenjačkog oblika i do najviše točke pokriveni zemljom i travom. Do 1000 m nižu se oranice, livade i pašnjaci, od 1000 do 1600 m prostiru se crnogorične šume, ponegdje i miješane, a iznad 1600 m područje je gorskih livada.

Stočar Marko na Radovini drži stado od 700 ovaca i još nekoliko krava i bikova. Žali se što vraničke sočne livade pase sve manje ovaca i što stočarstvo nakon rata zaostaje.

Vrijeme do povečerja proveli smo u razgledavanju okoliša i branju ljekovitog bilja kojeg na Vranici ima u izobilju. Najviše je majčine dušice. Vranica ima dušu. Družimo se uz logorsku vatu i pjesmu. S nama su Ilija, Drago i drugi prijatelji iz novotrvaničkog »Kuka«, Vitežani i ostali.

S jutrom smo krenuli na pohod vraničkim vrhovima. To je pitoma planina, pa je pješačenje markiranim stazama pravi užitak. Usponi nisu odviše strmi, po travi se hoda kao po tepihu, a

brojni nepresušni izvori blagodat su u ovim toplim ljetnim danima. Kod Vrljičkog izvora, na visini od 1747 m, na putu prema Sarajevskim vratima (2029 m) zastali smo da se odmorimo i utažimo žđ vodom, toliko hladnom da zubi trnu. Još oko sat uspona, pa smo na Ločki (2107 m), našem prvom vrhu. Pogled s vrha puca na okolne planine, sve tamo do Bjelašnice. Odmaramo se i fotografiramo. Tražimo alpsku ružu (*Rhododendron ferrugineum*), zaštićenu vrstu koja samo ovdje raste.

Evo, već skoro tri sata pješačimo, a pravog umora još ne osjećamo. Na silasku s vrha nailazimo na Sliškov grob. To je mjesto gdje je, negdje nakon II. svjetskog rata, naden smrznut hercegovački trgovac duhanom. Krenuo je rano ujutro preko Vranice u Busovaču da bi razmijenio svoj duhan za sol. Busovača je, naime, bila centar razmjeđene duhana i drugih proizvoda za tuzlansku sol. Na povratku ga je zadesila zla sudska.

Hodamo dalje hrptom. U nekim dolcima su ostaci snijega i leda, pa jame i špilje, livate, poznata pasišta koja završavaju gustom crnogoricom. Pogled je usput na okolne vrhove i niz jezera bistre vode.

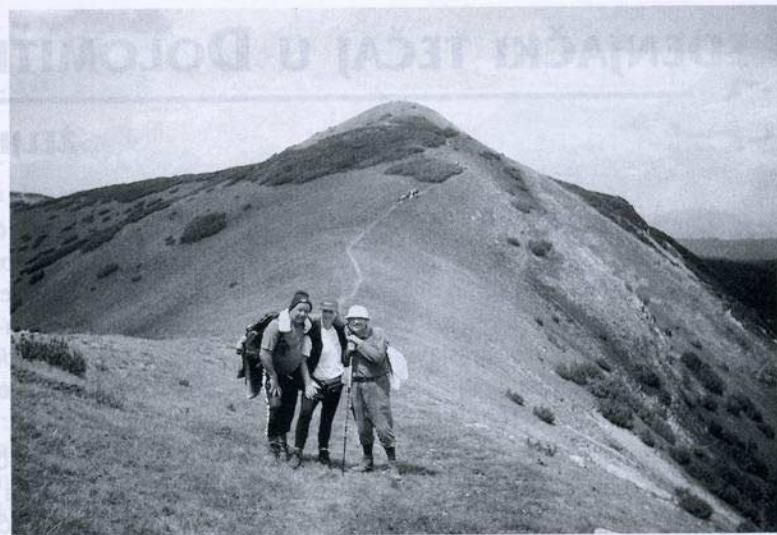
Upravo smo nad najvećim, Prokoškim jezerom, smještenim na 1636 m. To je biser Vranice i svojevrstan turistički centar.

Oko jezera se nižu stočarski katuni i vikendice, najvećim dijelom Fojničana. Kažu da ih je skupa preko sto pedeset. Sve vrvi od posjetitelja, ali se nitko ne kupa jer je voda hladna.

Stočari iz katuna čuvaju i napasaju oko četiri tisuće grla sitne stoke, najviše ovaca, a nešto manje krupne stoke. Uzgon u planinu počinje sredinom svibnja, pa se stoka prikuplja u obližnjim mjestima: Kaknju, Fojnici, Kiseljaku, Visokom i drugim. Čuva se do kraja rujna, a onda nastupaju prve hladnoće i slijedi povratak vlasnicima.

Fojničanin Pero Božić prvi je trasirao i napravio atraktivni put do jezera, kroz slikovite stijene, i poribio jezero jezerskom pastrvom. Poznato je da u jezeru živi i pretpovijesni degeneriran triton, zvan crni salamander (*Triturus alpestris*), rijetka i zaštićena životinja. Jezero je dobilo ime po obližnjem mjestu Prokosu. Veličina mu je 250 x 350 m, a dubina od 14 do 16 m.

Silazak do jezera našim putem preporučljiv je samo planinarima, dok ostali trebaju poći iz Fojnice pa preko Prokosa, Jezernice i Vlaške ravni, oko 25 km makadamom. Planinari su tu nekada imali svoj dom, vlasništvo planinarskog društva

Nadkrstac (2112 m) - najviši vrh Vranice foto: Katica Majković

»Vranica« iz Fojnice. Međutim, dom je izgorio 1990. godine, a o izgradnji novog još se ne pomislja.

Vranica pruža još niz zanimljivosti. Preko nje su stari Rimljani izgradili svoje puteve. Vidljive ruševine na Vlaškoj ravni (1304 m) narod zove čaršijom, što znači da je tu u davnini bilo trgoviste, a možda i naselje. Na nekim predjelima vidljivi su jazovi kojima se voda s planine dovodila do rudnika (majdانا) i kovačnica u Sebišću i sl. Vranica je bogata i rudama, posebice bakrom. Stari su Rimljani imali rudnike bakra na području Prokosa. Obronci Vranice obiluju ljekovitim vrelima, a najpoznatija je fojnička banja.

Naš put dalje vodi na Krstac, vrh visok 2069 m. Ovdje je uspon malo strmiji, a pogled seže na središnji masiv Vranice. Ovaj, kao i svi vrhovi ove zelene planine, potpuno je travnat, prošaran tek niskom klekovicom. Na vrhu se kratko zadržavamo jer još moramo stići na Nadkrstac (2112 m), najviši vrh Vranice i srednje Bosne.

Naš uspon nagrađen je vidicima na skoro sve značajnije planine BiH. Najблиži su Vlašić (1933 m), Zec-planina (Zečja glava, 1680 m), Štit (1927 m) i Raduša (Idovac, 1956 m), a zatim Prenj (Zelena glava, Lupoglavlje), Čvrsnica (Pločno, 2228 m) i Vran (2074 m).

Užitak je biti na najvišem vrhu. »Osvojili smo Vranicu!«

LEDENJAČKI TEČAJ U DOLOMITIMA

ŽELJKO ŠKALEC, Zagreb

U organizaciji Saveza gorskih vodiča održan je ovog ljeta u Dolomitima petodnevni ledenjački tečaj. Ovo je jedan od osam obaveznih tečajeva koje trebaju proći vodiči ako žele stići naziv gorski vodič. Na tečaj su se prijavili Đenka Špralja, Bruno Šibl, Gordana Mršić-Škalec, Željko Škalec, Nada Lendrec i Tomislav Šnidaršić.

Rano okupljanje je bilo kao i obično u subotu kod tornja »Cibone«, gdje nas je već čekao autobus za Brunico. U autobusu su nas dočekali instruktori Marko Ebenspanger i Dado Kralj, te organizatori Marija i Željko Gobec s dvadesetak planinara.

Putujemo preko Slovenije i Austrije do Italije gotovo cijeli dan, da bismo se popodne iskricali u Antholzalu na 1300 m, kod teretne žičare. Ovdje ostavljamo teške naprtnjače i opremu, a mi, vodiči i instruktori krećemo na prilično zahtjevan uspon do Rieserfernerhutte na 2796 m. Kroz šumu, preko livada i potoka, do snježnika i rubnog grebena trebalo nam je četiri do pet sati hoda. Planinarska kuća se jedva nazire u oblaku kroz mrak, pa se dovikujemo i polako okupljamo,

umorni, pokisli i dotučeni. Međutim, nakon izvrsne večere i obavezne pivice vraća nam se dobro raspoloženje u toplini planinarskog doma. Razvrstavamo se u dvije četverokrevetne sobe - u jednoj se spava kod otvorenog prozora, a u drugoj kod zatvorenog. Pogodite u kojoj je bilo ugodnije spavati...

Drugi dan čeka pregledavanje opreme, te izlazak na obližnji ledenjak ispod jednog od tri dominantna tritisućnjaka. Preskačemo ledenjački potok i penjemo se po vlažnom snijegu uz padinu niz koju se povremeno skotrlja poneki kamen. Vježbamo postavljanje osiguranja, sidrišta i rukohvata, zatim kretanje, padanje i zaustavljanje na snijegu. Pri tome koristimo dereze, cepin i užeta kao najosnovnija pomagala, te zamke, karabinere i svu ostalu opremu. Dakako, bez čvoroljige ne možemo proći, pa cijelo popodne ponavljamo ili učimo čvorove i usput podešavamo penjačke pojaseve. Bruno nam otkriva neke nove čvorove (Alpine Butterfly) i pokazuje brdo njemačke literature. Ovaj put sam u pripremi zakazao, ali sam potpuno spreman za praktično usvajanje novih znanja i vještina.

Treći dan je posvećen usponu na Schwarze Wand (3105 m) kroz ledenjačku udolinu, pa onda strmo obilaznim putem na vrh preko ledenjaka. Propisno se navezuju u penjačke dvojke i pod budnim okom instruktora u znoju lica svog osvajamo metar po metar. Usput otkrivamo ledene plohe idealne za isprobavanje lednih klinova iznad malenog ledenjačkog jezera. Pod samim vrhom nailazimo na snježne strehe, ali ih oprezno zaobilazimo i uskoro nam se kroz oblake ukazuje vršni križ. Posljed-

Polaznici pred Rieserfernerhutte

članak u obraznom logoratu na Radovini

foto: Željko Škalec

foto: Katica Majković

njih pedesetak metara osvajamo bez dereza i naveza, jer nas put vodi preko stjenovitog grebena.

Nakon obaveznog krštenja i slikanja, slijedi opasniji dio puta - silazak. Navezani u dvojke jedan drugog osiguravamo preko cepina, pažljivo se spuštajući niz strme obronke. Penjački apetiti nam rastu nakon povratka u dom i pokušavamo instruktore nagonoviti da u nastavku tečaja ispenjemo još Magerstein (3273 m) i Schneebige Nock (3358 m). Nažalost, više nemamo vremena ni snage, a vremenska situacija i oprez nalažu da ih ostavimo za neku drugu priliku. Kod večere Tomislav je više nego oduševljen domarevim pričama, a i sam iskazuje vrhno govorničko umijeće.

Četvrti dan vježbamo u trojkama padanje, osiguranje i izvlačenje penjača iz pukotine u ledenjaku. Budući da u blizini nismo našli nijednu otvorenu pukotinu, koristimo obližnju vrlo strmu padinu koja simulira potrebne uvjete. Primjenjujemo faktor iznenadenja pa se bacamo niz padinu, a ostala dvojica penjača imaju zadatak prije svega zaustaviti pad. Zatim slijedi izvlačenje pomoću užeta, zamki i karabinera, pri čemu koristimo i neka pravila iz fizike. Vježbe su nas toliko zaokupile da nismo ni primjetili kako vrijeme prolazi. Dogodilo se čak da smo se dvoje iznenada bacili niz padinu, a treći je trebao zaustaviti taj pad. U žaru borbe uspjeli smo zaderati vlastite gamaše, što si nikako nisam mogao oprostiti. Drugim riječima, cepin i dereze su vrlo korisna pomagala, ali ih treba koristiti nadasve pažljivo.

Kasnije popodne, dok sam se odmarao na krevetu, osjetio sam blago podrhtavanje. Navečer je domar potvrdio da smo preživjeli lagani potres koji je u Dolomitima pod kamenom lavinom usmrtio dvoje planinara.

Polazni ledenjačkog tečaja 2001.

foto: Željko Škalec

Sve što je lijepo kratko traje, pa tako i naše druženje na gotovo 3000 m visine. Vrlo smo se zbližili, stvorili timski duh i zezali se do besvestnosti. Muškom dijelu ekipe narasle su brade, a ženskom se zamrsile kose i vrijeme je bilo da se vratimo u civilizaciju. Dakako, zadnje veče smo rezimirali zajedno s instrukturima kompletan ledenjački tečaj i zaključili da je potpuno uspio. Slijedeće jutro kupili smo svu opremu i osobne stvari, potrpali ih u naprtnjače te se zaputili na sasvim drugu stranu u Bachertal (1500 m). Ovaj put pod punom »ratnom spremom«, počeli smo dugotrajno spuštanje niz snježnike, preko stijena i kroz udoline. Preskočili smo mnoge potoke da bi nas na kraju dočekale vlažne, kamene stepenice gdje sam do kraja potrošio koljena.

U dolini nas je pokupio autobus i začas odvezao na pivo do mjesta gdje smo vrlo opušteni pričekali glavnu skupinu. Posljednja dva dana boravka u Italiji iskoristili smo na obilazak Sextener i Pragsener Dolomita, pomažući našim planinari ma na kritičnim mjestima. No, ovaj dio priče ispričat će jednom prilikom netko drugi, jer ta priča traje već 25 godina i nikako da se završi.

Ledenjački tečaj je službeno završio četiri dana poslije kod Nade u vikendici, s druge strane Medvednice iznad Stubičkih Toplica.

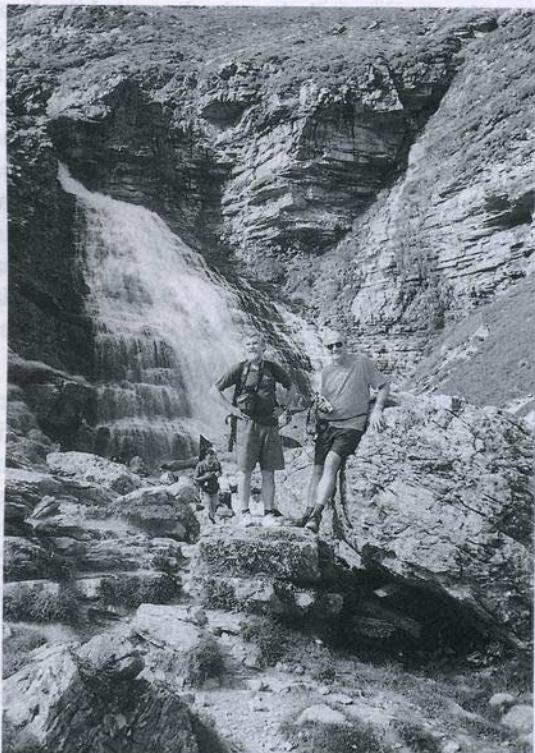
NA NAJVIŠEM VRHU PIRENEJA

DINKO BOGAVČIĆ, Zagreb

I ove je godine zagrebačko PD »Naftaplin« organiziralo jedan višednevni izlet na visoko gorje u inozemstvu. Tako smo, nakon Dolomita, Kilimanjara, Visokog Atlasa, ovog ljeta osvojili i najviši vrh Pireneja, Pico de Aneto (3404 m). Izlet je osmislio i organizirao autor ovih redaka, te će čitateljima pokušati opisati naše putovanje.

Na put smo krenuli u petak 20. srpnja 2001. oko 16 sati ispred poduzeća Plinacro u Savskoj 88a. Vozili smo se uz odmore neprekidno do Andore, nešto više od 1600 km. Onamo smo stigli prijepodne, ubrzo pronašli kamp International i u njemu podigli svoje šatore. Proveli smo to poslijepodne u šetnji i šopingu po Andori.

Ujutro smo krenuli dalje prema mjestu Benasqueu (oko 170 km od Andore), ishodištu mjestu za uspon na vrh Aneto. Smjestili smo se u kampu

Kraj kanjona Ordesa foto: D. Bogavčić

Aneto, odmarali se taj dan i pripremali za uspon. Ujutro u pet sati kombijem smo otišli desetak kilometara do parkirališta, na kojem smo ostavili kombi. Dalje smo išli autobusom oko 20 min (oko 10 km u oba pravca) do početka staze. Autobus je polazio u 5,30 sati i bio je pun planinara.

Staza do doma je široka i lakša nego do Puntjarke na Sljemenu. Nakon 45 min dolazi se do planinarskog doma »Renclusa«. Tu smo imali prvi odmor i doručak jer u kampu nismo stigli doručkovati.

Dado je preuzeo ulogu planinarskog vodiča, premda je i njemu to bio prvi pohod na Pireneje. Staza od doma prema vrhu u početku je suha, kamenita i sa stalnim, iako ne teškim usponom. Na stazi nema markacija u našem smislu, tako da se često promaši prava staza. Ona se može zamijetiti samo po ugaženosti, što je na kamenjaru понekad malo teže. Uskoro stižemo na ledenjak (preko 2500 m) prekriven ugaženim i mokrim snijegom. Nakon više od dva sata penjanja, uglavnom po snijegu, primjetimo da smo promašili pravu stazu za vrh i krenuli ugaženom stazom prema nekom drugom vrhu. Morali smo se spustiti za više od 300 m da bismo u daljini vidjeli pravu stazu. Gotovo do samog vrha staza se blago uspinje, ali je više od pola sata prije samog vrha jako strma, što iziskuje vrlo veliki napor po mokrom snijegu. Vrijeme je bilo lijepo i sunčano i nije trebalo ništa više od majice kratkih rukava, premda je visina već preko 3000 metara.

Pedesetak metara visinske razlike ispod vrha je odmorište i kraj snježne staze. Tu se treba dobro odmoriti jer odlazak na sam vrh traži dobru koncentraciju te sigurne ruke i noge. Naime, taj kratki put do vrha (oko 200 m) prelazi preko vrlo nezgodnog i neugodnog kamenja. Mora se rukama i nogama prelaziti preko njega pa nije uputan za one koji ne mogu pogledati dolje u dubinu. Ali savladali smo i taj dio, popeli se na vrh, da bismo uživali u panorami okolnih pirenejskih vrhova, fotografirali i krenuli natrag po istom stjenovitom putu do odmorišta.

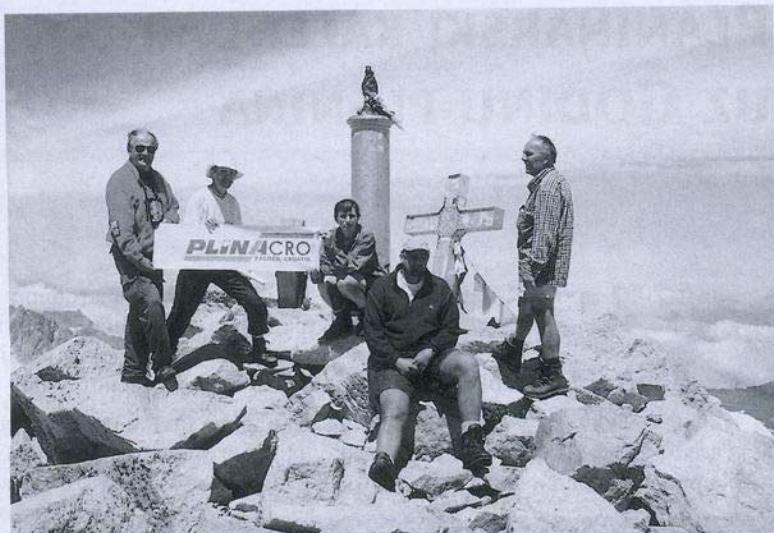
Put natrag nije bio mnogo lakši, a ni kraći. Spuštajući se stalno mimo manjih slapova, nakon snježne po stjenovitoj stazi, stigli smo oko 18 sati opet u planinarski dom »Renclusa«. Naravno da nam je najvažnija stvar bila popiti pivo i malo se okrijepiti. Pa, gotovo je cijeli dan prošao s vrlo malo jela i pića. Nikakva dijeta nije tako djelotvorna protiv nedostatka teka kao ovakvo naporno planinarenje s vrlo malo ili ništa jela.

Spustili smo se do autobusa, dovezli se do svog kombija i s njim do kampa, beskrajno umorni ali zadovoljni i s osmijehom na licu. Pripremili smo ne baš obilatu večeru i zavukli se u šatore na spavanje.

Dakle, otišli smo iz kampa u pet ujutro, a vratili se oko osam navečer. Od tih 15 sati punih 13 sati bilo je planinarenje. Staza prema vrhu, gledajući je iz daljine, sliči na mravlju stazu jer je u oba pravca puna planinara iz mnogo država Europe. Najveći dio tih planinara su mladi ljudi, ali smo sreli i jednog koji je imao možda više od 70 godina, a vraćao se s vrha.

Pireneji, barem dio koji smo mi vidjeli, po mojem sudu nisu izuzetne planinske ljepote. Ipak su Alpe i Dolomiti ljepši, ali su planinarski svakako zanimljivi i treba planinariti po njima iako su dosta daleko od nas.

Slijedeći dan, nakon kasnog ustajanja, otišli smo u oko 100 km udaljeni nacionalni park Ordesu. To je nešto što samo priroda može napraviti. Kanjon dugačak nekoliko kilometara, s vrlo strmim i visokim liticama, sa šumom i bezbrojnim slapovima. Staza koja nije ni teška ni naporanu, vodi do kraja kanjona koji završava prekrasnim visokim slapom. Ne znajući što nas čeka, kasno smo krenuli, tako da smo kanjon više pretrčali nego u šetnji uživali po njemu. Naime, šetnja do kraja kanjona i natrag iziskuje više od šest sati. Možda ćemo drugi put bolje planirati put!

Na vrhu Pico de Aneto

foto: Dinko Bogavčić

Time je naš planinarski dio puta završio. Krenuli smo natrag preko Barcelone (oko 400 km od Ordese), ostali u Barceloni jedan dan uz cjelodnevni obilazak njenih znamenitosti, doživjeli smo večernju igru vode, svjetla i glazbe kod znamenite fontane, koja se dešava samo četvrtkom i nedjeljom. Kako je Barcelona prepuna turista iz svih krajeva svijeta, svi se oni tih večeri okupe ispred nacionalne palače gdje se nalazi fontana. Zaista prekrasan ugodaj!

Put nas je dalje vodio preko Azurne obale do Monaca gdje smo posjetili kneževu palaču, zatim oceanografski muzej s akvarijem koji, za razliku od palače, zaista zaslужuje posjet.

Nastavili smo put prema Veneciji, gdje smo se zadržali nekoliko sati obilazeći njene znamenitosti prema osobnim interesima. Nakon toga smo nastavili put i stigli u Zagreb u nedjelju 29. srpnja 2001. predvečer. Dakle, put je trajao deset dana, prevalili smo kombijem oko 4500 km, kampirali u dobrim kampovima (cijena 10-15 DEM po osobi dnevno), a prehranjivali se kuhanjući u kampu ili smo jeli u skromnijim restoranima.

Točno je da čovjek treba proputovati svijet da bi svoju domovinu više volio. Zahvaljujući društvenim planinarskim izletima, video san plaže Zanzibara, Casablance i sada Azurne obale, ali daleko je to od ljepote šljunkovite plaže i bistrog mora jednoga Bola ili Primoštena.

PLANINARSKI KALENDAR UZ GODINU PLANINA

Iduću, 2002. godinu Ujedinjeni narodi proglašili su Međunarodnom godinom planina. Tim povodom Hrvatski planinarski savez u planu ima niz različitih aktivnosti koje će se provoditi koncem ove i tijekom iduće godine. Među njima je i izdavanje planinarskog kalendarja "2002. - Međunarodna godina planina" koji je iz tiska izašao koncem rujna.

Kalendar sadrži 13 velikih slika hrvatskih planina, jednu poster-sliku (Prsti na Bijelim stijenama) u sredini, te 14 malih slika koje preostavljaju sve djelatnosti HPS-a. Osim slika i uobičajenih elemenata kalendar sadrži i pregled naših djelatnosti i popis 200 značajnijih datuma iz povijesti hrvatskog i svjetskog planinarstva.

Na zadnjoj stranici je popis svih planinarskih društava i klubova udruženih u HPS, te njihove adrese. Zbog tih sadržaja, mnogi će planinari rado zadržati kalendar i nakon 2002. godine jer je on ujedno i mali leksikom povijesti hrvatskog i svjetskog planinarstva.

Kalendar je tiskan na sjajnom papiru s plastificiranim koricama i bogatom opremom. Format je 47x33,5 cm. Toj veličini prilagođena je i tvrda kuverta za slanje naručiteljima što će omogućiti neoštećeni prijem pošiljke. Kada se stavi na zid, stranica svakog mjeseca ima veličinu 67x47 cm.

Cijena kalendara je 35 kuna. Za narudžbe od 10 i više primjeraka odobrava se popust pd 10%, a za kupnju preko planinarskih društava za 10 i više primjeraka odobrava se popust od 15% (u društvu se sastavi popis i narudžbom društva naručuje toliki broj kalendara na HPS koji šalje račun). Kalendare mogu pojedinci i planinarska društva (posebno ona zagrebačka i iz bliže okolice) osobno podići u Uredu HPS, a ostalima se šalje poštom uz pridodane poštanske troškove.

Kao i ove godine, sav prihod od prodaje kalendara za 2002. godinu bit će usmjeren u obnovu nekog planinarskog objekta. Prodajom kalendara "Hrvatske planine i planinarske kuće" za 2001. godinu financirana je obnova planinarske kuće na Bijelim stijenama.

Za narudžbu kalendarova obratite se na:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ
Kozarčeva 22, 10000 Zagreb, HR - Croatia
tel/fax. 01/48-24-142 i tel. 01/48-23-624
e-mail: hps@zg.tel.hr www: hps.inet.hr

Talove grede na južnom Velebitu Foto Zlatko Šmarje

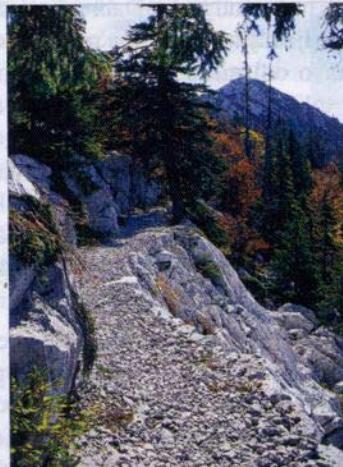
Hrvatski planinarski savez

Ožujak

March

Planinarski putovi

U hrvatskim planinama postoji preko 2.500 km uređenih putova s planinarskim oznakama (markacijama).

Prenuticična staza na Velebitu Foto Renata Marković

2002. Međunarodna godina planina

02.03.1929. u Makarskoj osnovana HPD-ova podružnica »Biokovo» • **05.03.1936.** preva alpinistička škola u Hrvatskoj s 50 polaznika pod vodstvom M. Čubelica • **05.03.1966.** Britanski Boeing 707 udario u vrb Fujijame (3.776 m) u Japanu — poginulo sebi 124 putnika • **07.03.1924.** u Kutini osnovana HPD-ova podružnica »Moslarina» • **09.03.1491.** p.n.e. Mojsijevo uspon na Snaj (2.637 m) gdje je prema predaji primio 10 Božić zapovjedi • **19.03.1967.** Glavni odbor PSH usvojio priv Pravilnik o dodjeli priznanja • **23.03.1928.** izaslan priv broj najpoznatijeg alpinističkog godišnjaka »American Alpine Journal» • **24.03.1999.** na Internetu postavljena prva Web stranica Hrvatskog planinarskog saveza (HPS) • **27.03.1954.** Venceslav Holjevac izabran za predsjednika PSH i ostao na toj dužnosti triнаest godina • **27.03.1939.** PD »Jankovac« dobio na 99 godina zemljiste na Jankovcu • **27.03.1964.** sučašan zemljotres jacine 8.5 po Richteru na Aljasci mnoge poznate vrbove povisio za nekoliko metara • **28.03.1887.** princ Rudolf Habsburški popeo se na Osorskići • **29.03.1944.** održana zadnja redovna skupština HPD-a

Ponedjeljak Monday	Utorak Tuesday	Srijeda Wednesday	Cetvrtak Thursday	Petak Friday	Sabota Saturday	Nedjelja Sunday
					1	2
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

NEKOLIKO VELEBITSKIH PRIČA

Na rubu legendi i priča, treći dio

prof. KRUNOSLAV MILAS, Zagreb

SVOJEGLAVI VELEBITSKI SVECI

Nije se samo na Velikom Rujnu Gospa ljutila što su stanovnici, gradeći novu crkvu, pronašli za nju i bolje mjesto. O važnosti mjesta na koje se znakovi nekog sveca redovito vraćaju govore i druge priče.

Poznata je legenda o pojavi Gospe u Krasnu, na sjevernom Velebitu. Predaja govori da su pastiri, napasajući stada u šumi pored Krasna, na nekom panju pronašli cvijet u kome su vidjeli sliku Majke Božje. Kad su cvijet prenijeli u crkvicu u Krasnom, slike je nestalo i pojavila se ponovo u cvjetu na onom šumskom panju. Priča se ponovila nekoliko puta dok pastiri nisu konačno shvatili da upravo na tom mjestu treba sagraditi Gospinu kapelicu. Na mjestu panja podignut je Gospin oltar. Danas je ta crkva najveće primorsko Gospino hodočastište.

Malo je strašnija priča vezana uz crkvicu sv. Ivana Glavosjeka (danasa ruševina) nedaleko od Metka. Legenda kazuje da su okolni pastiri na nekom obližnjem brdu vidali glavu svetoga Ive. Neki ju je pastir prodao u Zadar, ali se ona na čudnovati način vratila. Prodavali su je tako tri puta i tri se puta vraćala! Konačno je ovdje i pokopana, a na tom je mjestu sagrađena crkva. Ponekad se ta priča prebacuje i na Svetu brdo pa se otuda izvlači i njegovo ime, ali to za legendu i nije važno.

Mjesni je župnik Eugen Stričić 1902. najbolje zaključio da se nešto čudotvorno oko svetog Ive zaista i dogodilo, jer da nije, kaže on, ne bi toliki ljudi dolazili u tu crkvu!

O POSLJEDNJIM STANOVNICIMA VELEBITA

Mogli bismo o Velebitu priče i legende nizati unedogled. Po tim kamenim stijenama ispresije-

canim dolinicama koje su život značile i u koje je čovjek ili vjetar nanio koju šaku zemlje potrebnu (a našim goršacima i dovoljnu) za tegoban život, izrastale su priče i legende. Tamo gdje su se u bajkama vile rojile i ročili hajduci izrastale su prave, teške, životne priče, cijeli romani. Red je zato da barem djelić toga ne zaboravimo, a jednako tako i ispravimo ono što smo pogrešno ili samo napola danas saznali.

Susret s dvoje staraca na Radlovcu, danas sigurno dvoje posljednjih stanovnika u ovom dijelu Velebita uvijek me podsjeti na priče o raseljavanju velebitskog stanovništva. Priče, žalopijke, napisi o teškom životu, o želji da se lakše živi u velikom gradu ili negdje drugdje, sve je to točno, ali i nepotpuno. Cijela se istina rijetko govorila. Priče o desecima pobijenih muškaraca u Crnom Dabru i oko njega nakon 1945. nestale su kad su iseljeni oni koji su ih pamtili i pripovijedali. Grijeh im je bio što su voljeli svoju zemlju i kamen.

Neki su se i po desetak godina nakon rata skrivali Velebitom. Hrane, rodbine i poznatih bilo je dovoljno da se preživi. Sredinom je sedamdesetih ubijen podno Kize T. Borovac. Da ga se uhvati, trebalo je na brzinu iseliti Dabre. Kad je T. Đurić pisao o posljednjim Vrbanima na Skorpovcu, koji su upravo odlazili s Velebita, nije smio spomenuti da toliko maltretiranje milicije naprosto više nisu mogli izdržati. Dolazili bi gore tražeći nekoga, usput redovito premlaćivajući muškarce i prijeteći se ženama pucanjem po kućama i po svetim slikama. Saznavali ne bi ništa, jer ljudi su otvrđnuli kao i kamen oko njih, ali ljudima je bilo lakše otici nego cijeli život trjeti.

Danas je Velebit, osim Radlovca tijekom ljeta, uglavnom pust. Volio bih zato da mi, današnji posjetitelji Velebita, i kroz ova prisjećanja zapamtimo da su tom planinom nekada živjeli i ljudi, jednako ponosni kao i planina sama. Vlč. Tomislav Baričević, nekada dijete, a danas zaljubljenik

Velebita, svojevremeno župnik u Starigradu-Paklenici, tu je tragediju velebitskih stanovnika prekrasno i duboko na samo sebi svojstven način izrekao sa svega nekoliko rečenica:

- Nisu nestali - rekao je - jer se na Velebitu živjeti nije moglo. Nestali su jer su SAMO ONI na Velebitu živjeti mogli.

NOVA I STARA MIRILA NA VELEBITU

Jedna od posebnosti čovjekova obitavanja na prostorima južnog Velebita svakako su mirila. Na Velebitu se živjelo, ali i umiralo. Pokojnike bi, umotane u plahtu, Podgorci snašali na groblja, redovito smještena na nižim pristrancima brda. Nosila bi ga obično četvorica muškaraca. Put je znao potrajati i do pet sati, pa se trebalo i odmoriti. Odmaralo se samo na posebnim, i od davnine određenim mjestima - mirilima! Bila su to obično gola kamena mjesta, prijevoji ili križanja staza. Na putu do groblja bilo ih je obično od jednog do šest. Pokojnika bi polegли na kamene ploče, stavili mu iznad glave veću kamenu ploču (uzglavnicu), a iza nogu manju, donožnicu. Sačuvali bi tako predodžbu o veličini pokojnika. Obično bi ga polegli u smjeru zapad - istok, da bi se mogao posljednji puta oprostiti od sunca!

Tako su s vremenom izrastala mirila za više pokojnika jedne obitelji ili sela. Prostori nazvani mirilišta bi se uređivala. Ljudi su ih posjećivali češće nego groblja jer su pored njih svakodnevno prolazili. Ona svjedoče i o imovinskom statusu obitelji - oni bogatiji bogatije su ih i uređivali ornamentima, križevima, u ovome stoljeću i natpisima na uzglavnici.

Običaj snašanja pokojnika s brda postoji kod nas vjerojatno još iz rimskih vremena, ili, kako narod priča, otkad i život na Velebitu. Kao i uvijek, narod je uz mirila ispleo različite priče. Naj-

poznatija od njih govori da bi se tek na mirilima duše pokojnika smirivale i onda i uzlazile na Sveti brdo. Bio je to spas za pokojnikovu dušu; završila bi inače lutajući nesretna Trtarom ili Mračnjem. Ali, ima i vedrijih priča: oko Selina prijavljuju da su jednu babu triput snosili na groblje i da se triput na mirilištu budila! Na kraju je više nisu htjeli nositi; kad je umrla zakopali su je na Ivinim vodicama!

S nestankom velebitskih stanovnika zapuštaju se i mirilišta. Ponegdje se u kamenjaru i draču još jedva naziru. Ali, danas Velebitom, posebno onim južnim, izrastaju nova mirila! Pojavljuju se spomen obilježja novim stanovnicima Velebita, uglavnom hrvatskim braniteljima poginulim u obrani ovih prostora. Na Ivinim je vodicama spomen poginulom policajcu iz Šibenika, na Svetom brdu tabla s Deset zapovijedi koju su postavili u spomen na branitelje... Pod Malovanom, na putu za Sveti brdo stoji spomen Ozrenu Lukiću - Luku, planinaru koji je na tom mjestu poginuo. Oni su danas dio legende koja se tek stvara.

- Čemu ovakva obilježja ovdje i posvuda? - pita se vlč. T. Baričević (HP 1/99) i sam odgovara: - Neka ih, radi onih koji teže pamte, ili onih koji zapamte, ali brzo zaborave. Mnogi na žalost nestadoše, a bili su ne samo prvi već i pravi!

Tek, ta nova obilježja donožnica nemaju. Njihova je veličina cijeli naš Velebit...

Vaganski vrh s Liburnije

foto: Aleksandar Gospic

USPON NA MAKSIMOV HRAST 1901. GODINE

Kako se planinarilo prije jednog stoljeća, drugi dio

prof. dr. ŽELJKO POLJAK, Zagreb

U »Hrvatskom planinaru« je prije točno jednog stoljeća A. Jamičić objavio putopis pod naslovom »Maksimov hrast« (broj 5, str. 65). Izgleda da je u to doba taj vrh u Požeškoj gori (neki misle u Babjim gorama) bio slobodan od šume i pružao lijep vidik. Poslije su ga planinari zanemarili i tek je u zadnje vrijeme opet postao planinarskim ciljem kao kontrolna točka na Slavonskom planinarskom putu i Republičkoj obilaznici. Danas je vrh bez vidika jer je obrastao šumom i jedino čete po geodetskom stupu visokom oko sedam metara znati da ste na pravom mjestu. Nedavno se počelo na vrhu s izgradnjom telekomunikacijskog objekta i radi toga je probijena cesta iz Starog Petrovog Sela tako da se sada može na vrh stići na kotačima. Evo nekoliko odlomaka iz Jamičićeva putopisa koji ilustriraju kako je putopisac doživio Maksimov hrast prije 112 godina, jer je putopis objavio tek 12 godina nakon uspona.

Bilo je mjeseca lipnja god. 1889. Jutro osvanulo krasno. Svod nebeski bistar ko riblje oko, a mi u podnožju gore, u predjelu koga je Bog obdario svima ljepotama što ih priroda ukazala ljudskom oku. Omaleno mjestance »Škrabotnik« će malo tko poznavati osim Lipovčana i cerničkog vlastelinstva, koje тамо ima svoje vinograde i šume. Narod je u Škrabutniku dobroćudan, ali mu do sada još nije sinulo prosvjetno sunce. Prepusteni sami sebi niti imadu crkve, niti škole, već što je priroda stvorila, to je i svojim načinom odgojila. Oni ljube svoju rodnu grudu i ništa im nije od nje milije, ljepše i ponositije. Ovi prirodni odgojeni ljudi primili me i dali mi naputak i pravac dalnjem putu, kojim ću moći najlakše, najbrže i najprigodnije doći na vrh Maksimova hrasta, toga utočišta hajdučkog arambaše Maksima Bojanica, koji se tuda vrzao cito niz godina i bio strah i trepet bogata i siromaha.

Dospjesmo do podnožja Maksimova hrasta, koje je ispresjecano brežuljcima, obraslim ovećom ili manjom šu-

mom, a gdje gdje ukazuje se golet gorske livade, koja opet obrasla zelenom travom, upravo je sgodno pristanište gorske srne, koja češće sune ispod grma na prodolici pa odmagli u bezpuče. (...)

Nad tobom se diže sve veći timor iz koga viđi gore nebo, a okolo gorostasne bukve, a štaj lišća odaje, da onuda prolazi živi stvor. Tako gamizeći, eto te konačno na vrhuncu Maksimova hrasta (616 m) a na najvišemu briegu Babnih gora. Čudna li pogleda na sve strane!

Brieg je čunjasta oblika, obrastao odasvud zelenilom, a što se više spušta kosina, to ga većma hvata gusta šuma gorostasnih hrastova i bukava. Sa njega je krasan vidik na ravnu Posavinu i preko Save u Bosnu ponosnu, dok ga ne zatvori Kozara planina; jugo-iztočnim pravcem seže oko do visoke Motajice, a prema Brodu duž Posavine i Jelas-polja i do Dilj-gore. Prema sjeveru ukazuje se u svojoj divoti Požeška dolina, koju nazvaše stari Rimljani »Vallis aurea« ...

Maksimov hrast danas

IVANŠČICA - JEDNA PLANINA SA ČETIRI IMENA

Jezikoslovne bilješke o hrvatskim planinama

akademik STJEPAN BABIĆ, Zagreb

Jedna od planina s kojima imamo problema kada treba izgovoriti ili zapisati njezino ime je i Ivanščica, planina južno od Ivana. U našoj publicistici stalno se spotičemo o lik njezina imena, uz Ivanščica najčešće se javlja Ivančica, rđe Ivanjščica, rijetko i Ivanšćica, a moglo bi biti i Ivanjčica - Benešić u Rječniku hrvatskog književnoga jezika od Preporoda do I. G. Kovačića kao naziv za biljku ima ivančica i ivanjčica - pa Ivanjščica, ali se na svu sreću ta dva naziva nisu javila. Zapravo ne smeta što ih je više samo da je jedan normativan, ali nije. To pokazuju i najnovije potvrde. U Hrvatskome leksikonu iz 1996. Ivančica je upućena na Ivanščicu, i tamo piše »Ivanščica (ili Ivančica)«. Slično je i u Hrvatskome općem leksikonu iz iste godine. I tu je Ivančica upućena na Ivanščicu, a tamo piše: »Ivanščica (Ivančica), planina«.

Mi smo u Hrvatskome pravopisu do 5. izdanja imali samo Ivančica s naznakom zem. pa smo tako jasno rekli da je riječ o planini. U tom izdanju imamo Ivančica i Ivanščica, jer što smo mogli drugo kad nismo to pitanje posebno proučili, a teško je bez toga bilo donijeti jednoznačnu normativnu odluku. Nevolja je u tome što su prve potvrde javnosti bolje poznate, bile u liku Ivančica, i to od vrsnog pera kao što je A. G. Matoša. On u putopisu Oko Lobora s naznakom »Početkom ožujka 1907.«, objavljenome u Hrvatskom pravu 1908., a zatim i u knjizi Naši ljudi i krajevi 1910. ima Ivančica, a tako je i u kasnijim izdanjima.

Oblaci, teški, crni, zabrinuti oblaci.

Oblaci kao misli. A pod oblacima i u oblacima gluhonijema, mrtva

Ivančica. (...) Oblaci mutni, uzburkani oblaci, a nadesno, prema Ivančici, na puškomet pored glavne ceste, velika gospodska kuća...

A na drugom mjestu, »Oko Zagreba i po Hrvatskoj«:

Verbe sa bojama naših voda, široko polje sa selima, kurijama i bukeima daleke šume, baze rascvjetale bijelim snijegom, žute perunike u barama, bijeli grozdovi u mirisu mršavih bagremova, izlaženje Ivančice iza modrih izdanaka Zagrebačke gore i Svete Gere iza Plješevice i Okića...

Odakle Matošu Ivančica, teško je reći jer je to bilo prije nego se ta riječ pojavila u našim pravopisima. Matošev je lik Dragutin Boranić unio u svoj pravopis 1921.; »Ivančica; grješkom Ivanščica«. Tako je bilo do 5. izdanja, a u njemu je promjenio samo normativnu ocjenu: »Ivančica; ne Ivanščica« i tako sve do desetog izdanja 1951.

Klaić-Cipra u Hrvatskome pravopisu iz 1944. imaju »ivančica cvjet; Ivančica gora«. Dobro su im došli ti primjeri da pokažu oprijeku u pisanju velikih i malih slova. To je preneseno u novosadski pravopis: ivančica (cvjet); Ivančica (gora, ime). I sada nije čudo što je Ivančica postala česta u našim tekstovima. No unatoč tomu taj lik nije prevladao. Kao što sam naveo, u leksikonima je lik Ivančica potisnut, a Ivanščica prevladava i u ostalim enciklopedijama, atlasiima, zemljovidima, općima i planinarsko-turističkima. Te potvrde neću navoditi, da ne opterećujem čitatelje podacima, ali zbog njih nismo mogli drugo nego u Hrvatskome pravopisu dopustiti oba lika.

Što se tiče ostalih, Boranić je Ivanšćicu označio grješkom, ali unatoč tomu u 5. izdanju Atlasa svijeta iz 1974. Leksikografskog zavoda u popisu imena piše Ivanščica, tako na zemljovidu br. 39. na koji upućuje, ali na 40. zemljovidu piše Ivančica, što kazuje da bi Boranić mogao imati pravo, ali ipak neće Ivanščica biti pogreška jer tu i čima svoje jezikoslovno opravданje.

U Akademijinu rječniku piše »Ivanščica, f. (bolje Ivanjščica), gora u Hrvatskoj. - U Bjelostenčevu rječniku: Ivanščica«. Tako smo ne samo dobili potvrdu i za četvrti lik, nego čak piše da je

on i bolji. Što spominju Belostenca valja reći da on ima »Ivanfchicza gora Ivantius mons«, a ch moglo bi se pročitati č ili č jer on č piše sa ch i cs, a č sa ch i chy. Ali kad mu je stalo da učini razliku, pazi da tako napiše, čovjek mu je chlovek, čelo-chelo, jabučica (u čovjeka) jabuchicza, ali pluća-plycha i pluchya.

Sve to pokazuje da je riječ o jednoj planini s četiri imena, a normativno su i dva previše jer to ni za književni jezik ni za zemljopisno nazivlje nije dobro, treba odabrati jedan. Ali koji? Da se ljudi iz onog kraja slažu, sve bi bilo jednostavnije, ali se oni ne slažu. Ja mislim da se treba odlučiti za Ivanščicu jer glavni razlozi govore za taj lik.

1. Unatoč jednogodišnjoj pravopisnoj normi lik Ivančica ne samo da nije uspio potpisnuti Ivanščicu nego je ona brojnija i češća, znači da ima nešto što nameće Ivanščicu.

2. Većina domaćih upotrebljava taj lik ili mu daje prednost, a upotrebljavaju ga znalci.

3. Najstarija je potvrda Ivanščica.

4. Bit će da je Ivanščica izvornije jer da je oduvijek bila Ivančica, ne bi se mogao javiti lik Ivanščica.

Ipak, bilo bi mi draga kad bi zastupnici drugačijeg gledišta iznijeli svoje razloge pa da prosudimo i odlučimo se za jedno da bude normativni lik. Ja sam svoje rekao: Ivanščica.

Iz »Vjesnika«

IN MEMORIAM

TOMISLAV JAGAČIĆ

Ovoga je ljeta, 11. kolovoza, umro u Varaždinu, u 77. godini života jedan od najistaknutijih hrvatskih planinara, Tomica Jagačić. Rodio se 1924. u Trnovecu kraj Varaždina, a po zanimanju bio je najprije učitelj, a poslije kulturni radnik u Varaždinu. Bio je svestrani planinar, a čega se god prihvatio sve je organizirao temeljito, vješto i na originalan način. Počeo je prije pla stoljeća kada je kao učitelj u Kutini osnovao planinarsko društvo »Jelengrad« i organizirao masovne izlete dakako, zajedno s učiteljima i roditeljima, a završio je posljednjih godina s uspostavljanjem suradnje slovenskih i hrvatskih planinara u graničnim područjima Zagorja i Haloza. U tih pola stoljeća dao je svoj osobni pečat hrvatskom planinarstvu nebrojenim izletima, člancima i predavanjima. Kao najvažnije svakako treba izdvojiti prvi slet planinara Hrvatskog zagorja 1957. koji se otada redovno održava svake godine, Planinarski tjedan u Varaždinu svake zime, »Karavane proljeća« od 1967. kojima je na Ravnu goru doveo 12.500 mladih planinara, stotine autobusa punih planinara,

nara što ih je vodio ne samu u bližu okolicu, primjerice, niz godina svakog ljeta na Durmitor u Crnoj Gori. O njegovom radu govori i pedesetak članaka što ih je objavio u našem časopisu, počevši člankom »Da se upoznamo« 1952. godine pa do »Na Lipu preko Konja« prošle godine.

Godine 1963. bio je urednik »zagorskog broja« našeg časopisa (br. 9-10) i već tada se vidjelo da je rođeni žurnalist. Uz to je bio nenadmašnim animator i organizator, a pamtit ćemo ga i po dva planinarska zbornika (Varaždin 1997. i 1999.). Upravo je skupio i materijal za treći zbornik, ali ga je smrt spriječila da ga pripremi za tisk. Manje je poznato da je za vrijeme domovinskog rata svojim vezama uspio iz inozemstva u Hrvatsku dovesti golemu količinu humanitarne pomoći za stradalnike, a posljednjih se godina osobito zalađao za uspostavu trajnih veza s gradišćanskim Hrvatima.

Tomicu ćemo pamtiti i po tome što je bio vrlo komunikativna ličnost, prema svima prijateljski susretljiv, a posebno će nam ostati nezaboravno njegovo uvijek nasmisleno lice.

prof. dr. Željko Poljak

ADRESAR GORSKE SLUŽBE SPAŠAVANJA

pripremio: dr. BORISLAV ALERAJ, Zagreb

U slučaju nesreće u hrvatskim planinama obavijest o nesreći može se predati:

1. na svim obavještajnim točkama GSS (najčešće pl. domovi) koje su označene natpisom i znakom GSS
2. na telefon centara za obavješćivanje (985), hitne pomoći (94) ili policije (92) u svim mjestima gdje postoje stanice GSS HPS
3. u tajništvu Hrvatskog planinarskog saveza, tel./fax: 01/48-24-142
4. na adresu ili telefon stanica GSS ili pročelnika stanica (vidi dolje).

Obavijest o nesreći treba sadržavati sljedeće bitne podatke:

- tko je dao obavijest (ime, prezime, adresa, tel.)
- tko je unesrećeni (ime, prezime, adresa, tel.)
- kakve su ozljede
- gdje se nalazi unesrećeni
- kakve su vremenske prilike
- što je već poduzeto i tko je još obaviješten.

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA HPS

Sjedište Gorske službe spašavanja HPS, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

Pročelnik: dr. Borislav Aleraj, Prilaz Gj. Deželića 73, 10000 Zagreb

TELEFONSKI BROJEVI

01/48-24-142 01/48-23-624

01/37-70-084 098/359-792

STANICA PROČELNIK

Delnice	Goran Zaborac, Lujzinska 24, 51300 Delnice	051/811-683	051/812-202
Gospic	v.d. Željko Kovačević, M. Kraljevića bb, 53000 Gospic	053/576-072	
Karlovac	Dubravko Butala, Dubovac 6, 47000 Karlovac	047/413-597	098/833-454
Makarska	Drago Erceg, A. Starčevića 3, 21300 Makarska	021/616-142	098/225-852
Ogulin	Zlatko Boban, Vrijenac T. Ujevića 3, 47300 Ogulin	047/532-234	098/247-284
Požega	dr. Dario Švajda, R. Boškovića 32, 34000 Požega	034/291-099	
Pula	Antun Filipčić, Pula - Zagreb zamjenik: Mladen Nikšić, Pazin, Zagrebačka 9	052/213-749	01/660-29-49
Rijeka	Matko Škalamera, A. Kovačića 22, 51000 Rijeka	051/227-251	091/514-75-10
Samobor	Vlado Novak, Dr. S. Oreškovića 6, 10430 Samobor	01/33-61-736	091/546-62-52
Split	Stipe Božić, Stonska 14, 21000 Split tajnik: Vinko Prizmić, Stepinčeva 22, 21000 Split (pročelnik podkomisije za helikoptersko spašavanje)	021/320-438	098/265-793
Tršće	Anton Šoštarić, Frbežari, Tršće, 51306 Crni Lazi	051/824-236	
Varaždin	Mario Rodeš, S. Vraza 8c, 42000 Varaždin	042/212-501	091/13-13-701
Zadar	Siniša Primožić, Obala kn. Branimira 26, 23000 Zadar	023/235-971	
Zagreb	Ivan Host, Travanijska 14, 10000 Zagreb zimi: dežurna ekipa Sljeme	01/38-72-774	098/474-774
		091/508-25-56	

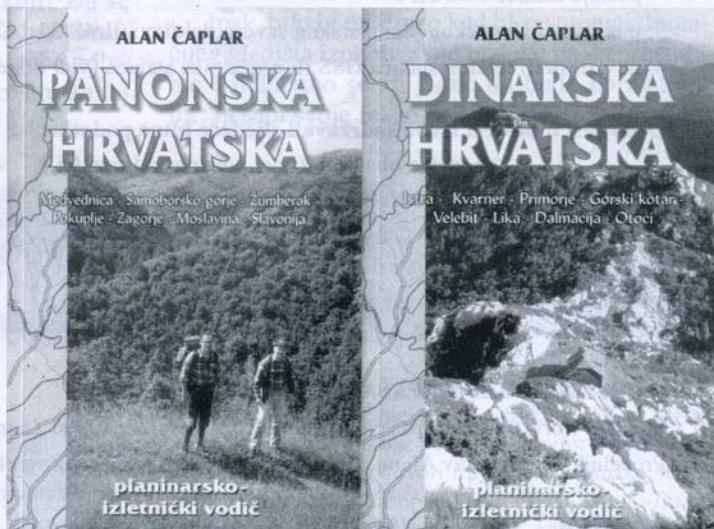
PLANINARSKI TISAK

DVA PLANINARSKA VODIČA ALANA ČAPLARA OSVRT NA VODIČE »PANONSKA HRVATSKA« I »DINARSKA HRVATSKA«

Listajući ovoga ljeta novi vodič po Medvednici dr. Željka Poljaka i Alana Čaplara, sigurno niste ni slutili da mladi planinar i urednik HP, upravo priprema za tisak mnogo obimniji i podacima bolji vodič od onoga koji ste držali u rukama. I to ne jedan, nego dva i ne o jednoj planini ili kraju, već o cijeloj Hrvatskoj! Bio bi to obiman i popriličan zalogaj čak i za starije planinara od našeg autora koji će uskoro, eto, navršiti tek dvadeset i tri godine.

Budući da bi vodič po cijeloj Hrvatskoj bio prevelik, a znatiželjnog planinaru često i nepotreban (znam mnoge planinare koji Poljakove »Hrvatske planine« nikada ne nose na izlet već kopiraju stranice koje im na nekom izletu trebaju), autor se dosjetio jadu i zgodno podijelio vodič na dva dijela. Nastali su tako vodiči »Panonska Hrvatska« i »Dinarska Hrvatska«. Prvi obuhvaća planine šire zagrebačke regije i slavonske planine, dok drugi redom obraduje planine hrvatskih Dinarida prateći jadransku obalu. Vodiči su izašli su u srpnju u nakladi V.B.Z.-a iz Zagreba i HPS-a kao sunakladnika.

Treba odmah istaknuti da ove dvije knjižice praktične veličine 18x12 cm, jedna od 200, a druga 250 stranica, pružaju planinaru - izletniku sve osnovne podatke koji ga zanimaju ili su mu u planini potrebni. Vjerujem da svatko od nas, tko se ikada okušao u pisanju bilo kakvog vodiča, makar tek za osobnu uporabu, može autoru samo pozavidjeti na sustavnosti i načinu na koji su posredani podaci o planini, izletu, daljinama, destinacijama itd.

Na početku obje knjige autor donosi pojašnjenje kako se knjigom služiti i na koji su način čitatelju podaci prezentirani. Tu je i tekst o planinama, planinarstvu kod nas, planinarskim putovima kao i o osnovnim planinarskim mogućnostima Hrvatske. Zatim slijedi prikaz pojedinih planina u Hrvatskoj. Na početku je svakog poglavlja kratak i sažet opis planine, njenog položaja i drugih zanimljivosti. Pojedini dijelovi planine posebno su istaknuti, a ovdje su i dužina i trajanje puta, te kratki, ali iscrpni opisi označenih staza. Tu su i daljinari, jednostavne, ali vrlo pregledne karte, ciljevi ili destinacije koje putem susrećemo i na koje vrijedi podsjetiti. Autor na kraju svakog poglavlja predlaže nam i zgodne izlete (s vremenom trajanja!) u planinu koju opisuje.

Poučen iskustvom da su nam na izletu potrebni i podaci koji se vremenom mijenjaju, pa se u nekim vodičima znaju pojaviti i kuće / društva / ljudi / telefoni koji već odavno ne postoje, Alan te obavijesti zgodno donosi na kraju knjige. Važniji

telefonski brojevi, popis planinarskih objekata s telefonima, domarima, ali i drugim osnovnim podacima, zatim adrese planinarskih društava, prometne veze i drugi podaci nalaze se na kraju knjige. Uostalom, o kvaliteti podataka koje nam ti vodiči donose svjedoči nam i popis suradnika na početku knjige, sve planinara dobrih poznavatelja cijele Hrvatske. Kao i u svakom vodiču, pažljiviji će planinari pronaći poneku pogrešku, no to je zbog obilja podataka neminovna sudbina svakog takvog izdanja koja ne umanjuje njihovu vrijednost i upotrebljivost.

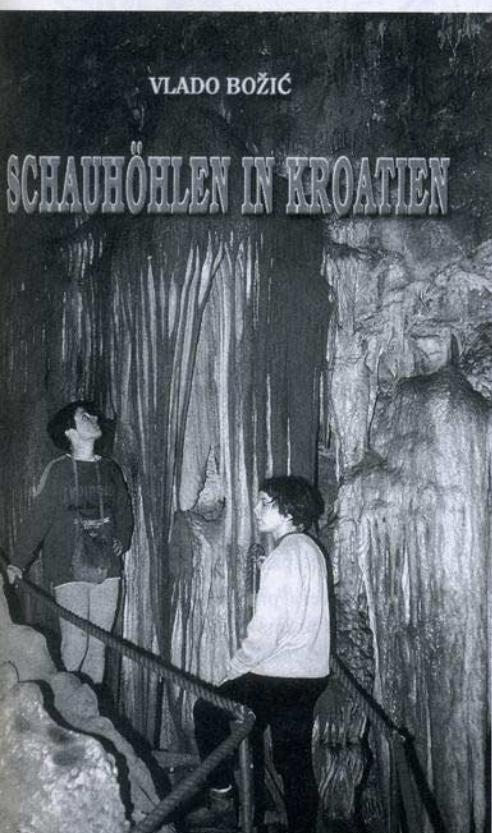
Sve u svemu, pred nama su dva podacima bogata, a likovno i grafički vrlo lijepa i pregledna vodiča koje bih preporučio svim posjetiteljima naših planina. Ujedno, ova su dva vodiča najbolji

dokaz da se iskustvo ne mjeri samo godinama. Mnogo su važniji upornost, poznavanje planine koja se opisuje, sistematicnost, preglednost i volja da se nešto uradi. Posljednje je, ne i zadnje, sposobnost kako nešto napisati i približiti čitalju kojem je i namijenjeno.

Na kraju, pitanje kako i gdje nabaviti ova dva vodiča? Cijena »Panonske Hrvatske« je 100, a »Dinarske Hrvatske« 125 kuna. U nekim knjižarama ih još nema, no najsigurniji put je nabavka ili narudžba u izdavačevim knjižarama u Zagrebu, Karlovcu ili Rijeci ili HPS-u, gdje se može kupiti s 10% popusta. Svakako, trebalo bi je prodavati u planinarskim domovima širom Hrvatske, da izletnicima i planinarima uvijek i svuda bude pri ruci!

prof. Krunoslav Milas

PRVI SPELEOLOŠKI VODIČ PO HRVATSKOJ NA NJEMAČKOM! VLADO BOŽIĆ: SCHAUHÖHLEN IN KROATIEN

Hrvatski podzemni svijet posljednjih godina privlači sve veći broj stranaca. O tome najbolje svjedoče vrijedna otkrića što su ih na Velebitu ostvarili slovački speleolozi, a uz to je poznato da dio speleoških objekata uz jadransku obalu u ljetnim mjesecima posjećuju brojni strani turisti i planinari na odmoru u Hrvatskoj, tako da spelološki turizam sve više postaje neodvojiv dio opće turističke ponude.

Usporedno s razvojem speleoškog turizma, želeći približiti ljepote Dinarida, naš poznati i eksplorativni speleolog Vlado Božić napisao je i prije dvije godine objavio knjigu »Speleoški turizam u Hrvatskoj«, zapravo pregledan vodič po uređenim i svakom namjerniku pristupačnim jama. Posebna vrijednost te knjige jesu brojne ilustracije u boji i sustavan način na koji autor obraduje svaki pojedini objekt (pristup, kratak opis, povijest špilje, informacije, literatura).

Nedavno je knjiga doživjela i svoje prvo izdanje na njemačkom jeziku pod naslovom »Schauhöhlen in Kroatiens« u prijevodu Gorana Gugića. Vrijedi zabilježiti da se radi o prvom hrvatskom planinarskom izdanju koje je prevedeno i na neki strani jezik. Nakladnik je, kao i za hrvatsko izdanje, »Ekološki glasnik« iz Donje Lomnice, kod kojeg se knjige mogu naručiti po cijeni od 35 kuna (+poštarina) na tel. 01/623-40-58 ili adresu: Duga cesta, III. odvojak br. 8, 10430 Donja Lomnica.

Alan Čaplar

SPELEOLOGIJA

NA VELEBITU OTKRIVENA NOVA JAMA DUBOKA 707 m

I ovoga su ljeta karlovački i zagrebački speleolozi (SD »Karlovac«, SO HPD »Dubovac«, SO PDS »Velebit« i SO HPD »Željezničar«) istraživali područje sjevernog i srednjeg Velebita. Kako se područje djelovanja nalazi unutar Parka prirode i Nacionalnog parka zatražene su i dobivene potrebne dozvole. Najprije je istraživano područje oko Japage (približno istočno o Štirovače), a onda i područje Rožanskih kukova.

Rezultat tih istraživanja je otkriće nekoliko desetaka jama na području Japage s vodenim tokom na dubini većoj od 100 m, ali na nadmorskoj visini od 1200 m, s temperaturom vode od samo 1,5 °C i otkriće jame duboke 707 m u Rožanskim kukovima. Ta se jama nalazi svega desetak minuta hoda od Rossijevog

skloništa i pedesetak metara od Premužičeve staze, ali neugledna ulaza i zato »skrivena« do sada. U istraživanju područja oko Japage sudjelovali su gosti-speleolozi iz Italije, Bugarske i Francuske, a kod istraživanja Rožanskih kukova speleolozi iz Slovačke. Slovaci su i zaslužni za prodor u tako veliku dubinu jer su baš oni, mukotrpnim proširivanjem uskih dijelova, omogućili da se slijedi jako puhanje hladnog zraka iz dubine. Jama je prozvana Meduza, a posebna joj je zanimljivost vertikala duboka čak 450 m, koja počinje na dubini od 250 m, što je za sada najveća unutrašnja vertikala u svijetu. O ovom će se istraživanju još čuti!

Vlado Božić

PISMA ČITATELJA

KAKO NA VELINAC I VISOČICU

Još prošle godine HPS je izdao novi dnevnik Hrvatske planinarske obilaznice, što je razveselilo mnoge planinare. Osim što predstavlja lijepu uspomenu, mnoge će manje odlučne planinare »prisiliti« da obiju ponku planinu ili njen vrh koji možda drugačije ne bi posjetili. U svakom slučaju, mnogi ga planinari nose u svojim naprtnjačama. Evo stoga nekoliko uputa za neke vrhove odnosno kontrolne točke na srednjem i južnom Velebitu koje će dobro doći posjetiteljima jer su neki vrhovi odnedavno izmarkirani ili su bili za vrijeme domovinskog rata nedostupni.

SREDNJI VELEBIT

Pod rednim brojem 9 u području srednjeg Velebita upisan je Velinac (965 m). To je zanimljiva kamena

glavica koja bdije nad Karlobagom i nagraduje njegove »osvajače« izvanrednim vidikom, iako nema neku zavidnu visinu. Kako doći onamo? Do ove se godine na Velinac odlazio uglavnom iz Šušnja cestom koja se odvaja od ceste Gospic - Karlobag i vodi do zadnjih kuća zaselka Budaci. Od ovog proljeća se na vrh može i s trase VPP-a, što je znatno pristupačnije.

Idući VPP-om sa sjevera prema Oštarijama, kod Jelinić plani se odvaja put prema Velincu, vodi Jelinić dragom i prolazi preko prekrasnog krškog polja Sini-kos na kojem je donedavno bilo ljetnih stanova. Put dalje prolazi preko Veljnjače i pred sam kraj iziskuje malo penjačkih sposobnosti penjući se preko stjenovitog hrpta na sam vrh, gdje je kutija s pečatom.

S Velinca se može istim putem natrag, a može seći i do zaselka Budaci, pa kroz Ledenik i Šušanj izići

asfalta nastavljući se dalje na šumsku cestu. Na njenom 10. km stiže se do mjesta koje gospički planinari zovu »cijevi«. Tu je postavljen i putokaz koji upućuje da se s te ceste pješačkim putem desno nastavi prema Visočici. U početku se put oštrite penje preko »vrška« te s Jandrine poljane nastavlja preko Kalvarije i Krivog gaja do započetog pl. skloništa (do njega se dode za 1 sat i 30 minuta). Ovaj dio puta prolazi isključivo kroz bukovu šumu te pruža ugodan hlad za ljetnih vrućina.

Od pl. skloništa se za pola sata stiže na sam vrh. Taj dio puta vodi strmim golim padinama Visočice te već tad počinje užitak. Ovaj izuzetno atraktivni velebitski vrh posjetitelje ostavlja bez daha svojim izvanrednim vizurama na sve strane; prema unutrašnjosti Velebita, na ličku zaravan ili na more i otoke. Ako ide u proljeće i ljeti, činit će se posjetitelju da prolazi prekrasnim botaničkim vrtom jer je na Visočici pronađeno i opisano oko 500 različitih biljnih vrsta. U jesen nema cvijeća, ali se zato šuma zaogrne prekrasnim bojama. Ništa manje nije lijepa i zimi zaogrnutu u snježni ogardač. Dapače. Stoga Vas pozivam da zajedno s nama posjetite »velebitsku damu«, kako mi gospički planinari zovemo Visočicu.

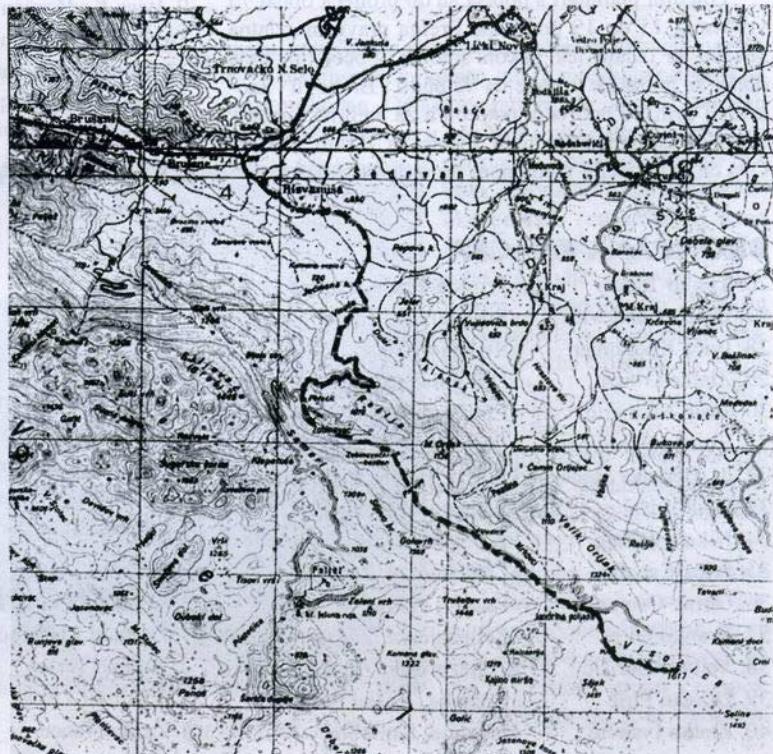
Ana Lemić

HPD »Visočica«, Gospic

na cestu Gospic - Karlobag. Put su uredili planinari gospicke »Visočice«. Iz Šušnja se može cestom Gospic - Karlobag vratiti malo natrag do odvojka za Konjsko (oko 1 km) i dalje makadamskim putem sve do Jerkovih dolina do spoja s VPP-om. Dio puta od Šušnja do Jurkovih dolina uredili su planinari HPD »Prpa« iz Baških Oštarija.

JUŽNI VELEBIT

Pod rednim brojem 3 u području južnog Velebita upisana je Visočica (1619 m) na koju se nekoliko ratnih godina nije odlazilo. No, rat je iza nas i Visočica je opet dostupna planinarima novim markiranim putem koji počinje u podvelebitskom selu Rizvanuši. Ondje se s ceste Gospić - Karlobag na osmom kilometru odvaja asfaltna cesta i vodi kroz selo oko 2 km do kraja

HRVATSKA PLANINARSKA OBILAZNICA

Popis obilaznika (2)

pripremio: ZDENKO KRISTIJAN, Samobor

U 2000. godini podijeljeno je 25 brončanih, 3 srebrne i jedna zlatna značka HPO, a popis obilaznika je objavljen u HP 2/2001. Tijekom prvih sedam mjeseci 2001. godine brončanu značku je primilo 15 planinara s obiđenih 10 područja ili približno 20 vrhova. Svih 20 područja (40 vrhova) obišlo je 9 planinara i oni su dobili srebrnu značku. Zlatnu značku sa 75 ili više kontrolnih točaka primit će osobno 11 planinara u svečanoj prilici. Posebno priznanje za 100 vrhova primit će 4 planinara. Bernard Margitić je opet prvi stekao uvjete obilaskom 107 KT.

Popis planinara za srebrnu značku ponavlja se kod zlatne, jer su uglavnom istovremeno ispunjeni uvjeti za obje značke. Za vrijeme snježnog razdoblja ne obilaze se vrhovi na području sjevernog, srednjeg i južnog Velebita te Biokova, koji su uvjet za srebrnu značku. Tijekom zime mogu se obilaziti niži vrhovi u drugim područjima. Obilazak udaljenih područja bolje je planirati u proljeće ili jesen.

Pojedini planinari s popisa su do proljeća obišli 75 vrhova iz 15 do 19 područja. Prema pravilima zlatna značka se izdaje tek nakon srebrne. Početkom ljeta obišli su potrebne vrhove na Velebitu i Biokovu i zauzeli svih 20 područja potrebnih za srebrnu značku. Tako su istovremeno imali uvjete za zlatnu značku. Ova će se situacija vremenom promijeniti.

BRONČANA ZNAČKA

26. Željko Tancer »Priroda-PBZ«, Zagreb
27. Donat Gašljević »Susedgrad«, Zagreb
28. Ivica Kodžoman »Svilaja«, Sinj
29. Zlatko Gorec »Dilj gora«, Slavonski Brod
30. Josip Majnarić »Ericsson Nikola Tesla«, Zgb
31. Ronald Schreiner »INA Trgovina-Bjelolasica«
32. dr. Berislav Banek PK Hrv. liječničkog zborra
33. Rudolf Hahn »Željezničar«, Zagreb
34. Nikola Jelinić PK »Split«, Split
35. Ivica Čanadi »Željezničar«, Zagreb
36. Goran Cišper »Psumj«, Pakrac
37. Branko Ulipi »Željezničar«, Zagreb
38. Velimir Barišić »Željezničar«, Zagreb
39. Dragan Pirić »Kozjak«, Kaštel Sućurac
40. Zlatko Ivančić »Japetić«, Samobor

SREBRNA ZNAČKA

4. Gordan Papac »Risnjak«, Zagreb
5. Zvonimir Brkašić »Željezničar«, Zagreb
6. Željko Tancer »Priroda-PBZ«, Zagreb
7. Damir Bajs »Željezničar«, Zagreb
8. Zdenko Kristijan »Japetić«, Samobor
9. Ivica Kodžoman »Svilaja«, Sinj
10. Ronald Schreiner »INA Trgovina-Bjelolasica«
11. Miroslav Popijač »Sisak«, Sisak
12. Jasna Bingula »Zagreb-Matica«, Zagreb

ZLATNA ZNAČKA

2. Vladimir Lakuš »Željezničar«, Zagreb
3. Branko Tesla »Željezničar«, Zagreb
4. Gordan Papac »Risnjak«, Zagreb
5. Zvonimir Brkašić »Željezničar«, Zagreb
6. Željko Tancer »Priroda-PBZ«, Zagreb
7. Damir Bajs »Željezničar«, Zagreb
8. Zdenko Kristijan »Japetić«, Samobor
9. Ivica Kodžoman »Svilaja«, Sinj
10. Ronald Schreiner »INA Trgovina-Bjelolasica«
11. Miroslav Popijač »Sisak«, Sisak
12. Jasna Bingula »Zagreb-Matica«, Zagreb

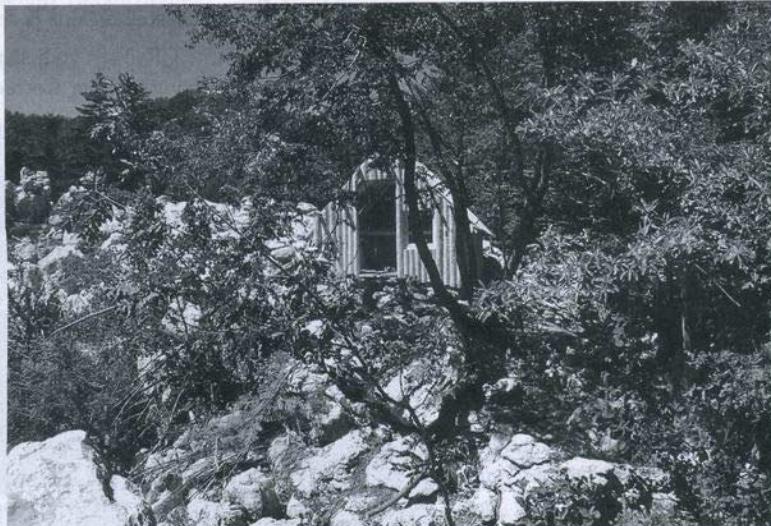
POSEBNO PRIZNANJE

1. Bernard Margitić »Željezničar«, Zagreb
2. Branko Tesla »Željezničar«, Zagreb
3. Vladimir Lakuš »Željezničar«, Zagreb
4. Željko Tancer »Priroda-PBZ«, Zagreb

VIJESTI

NOVO SKLONIŠTE NA CRNOPCU I NOVI RAJ ZA SPELEOLOGE

Neumorni Tatek - Slavko Tomerlin iz Zadra, opet gradi novo sklonište, ovaj puta na Crnopcu. Tatek je markirao i novi put na Crnopac. Umjesto dosadašnjeg markiranog puta koji je išao približno južnom (primorskom) padinom brda, sada je staza provedena sjevernom, planinarski i speleološki mnogo zanimljivijom stranom. Put počinje na Prezidu (prijevoju između Gračaca i Obrovca) kod odvojka za odašiljač Čelavac. Par kilometara treba ići još nemarkiranim kolinim putem prema sjeveroistoku, do pod Kita Gaćešinu gdje počinje markacija, a onda stazom kroz šumu prema jugoistoku u pravcu između Malog i Velikog Bata. Na izlasku iz gустe šume, na kame-

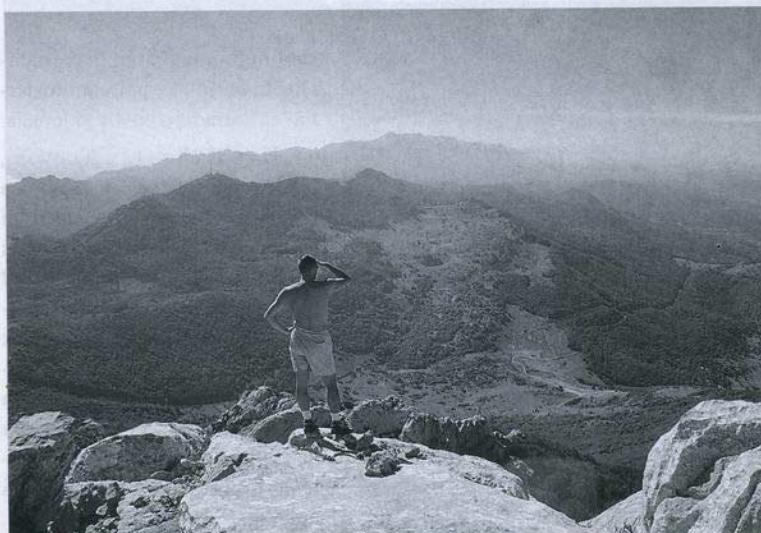

Novo Tatekovo sklonište na Crnopcu

foto: Vlado Božić

njaru, započeta je gradnja kućice, koja će moći primiti 8-10 planinara. Do kućice put je mjestimično strm ali lako prohodan. Od kućice put vrluda između kamenih gromada, spušta se u ponikve i penje kamenim liticama prema prijevoju između dva Bata, a onda opet spušta u nekoliko ponikvi (mjestimično treba penjati rukama i nogama) i končano nastavlja relativno jednoličnim usponom do Velikog Bata, odakle se grebenom nastavlja do vrha Crnopca.

Put je posebno zanimljiv speleolozima, jer se uz samu markiranu stazu nalaze brojne jame i špilje. Sustavna speleološka istraživanja Crnopca započeo je SO HPD »Željezničar« još 1988. godine, što je rezultiralo otkrićem dubokih jama na području oko vrha Munižabe, ali su sada nastavljena i proširena na cijelu sjevernu stranu Crnopca, od Munižabe do Kite Gaćešine,

Na Crnopcu

foto: Vlado Božić

Bata i vrha Crnopca. Samo tijekom ove godine »Željezničari« su ovdje imali nekoliko logora, a najduži tijekom kolovoza, kada su pomagali u prijenosu građevnog materijala do Tatekovog novog skloništa. Do sada je istraženo više desetaka manjih špilja i jama, ali ne dubljih od 200 m. Istraživanja će se nastaviti.

Zanimljivo je napomenuti da su speleolozi iz SO PDS »Velebit« u jami Munižabi (do nedavno dubokoj 448 m i dugoj oko 2 km) ispenjavanjem jedne teške vertikale pronašli još kanala dužih od jednog kilometra. U njima ima jama koje će sigurno povećati ukupnu dubinu jame.

Vlado Božić

NOVO SKLONIŠTE NA JAVOROVU KOSI

Za lijepog vremena, s piramide na Javorovoj kosi (1016 m), može se uistinu uživati u jedinstvenom krajoliku. Iako ovaj pitomi vršak iznad Ravne Gore nije sam po sebi posebno atraktivan, nipošto ne znači da pruža manje užitka i planinskog ugoda.

Tome svakako doprinosi i lijepo uređena planinarska kuća (1000 m) kojom upravlja PD »Višnjevica« iz Ravne Gore. To je ustvari drvena brvnara sa 10

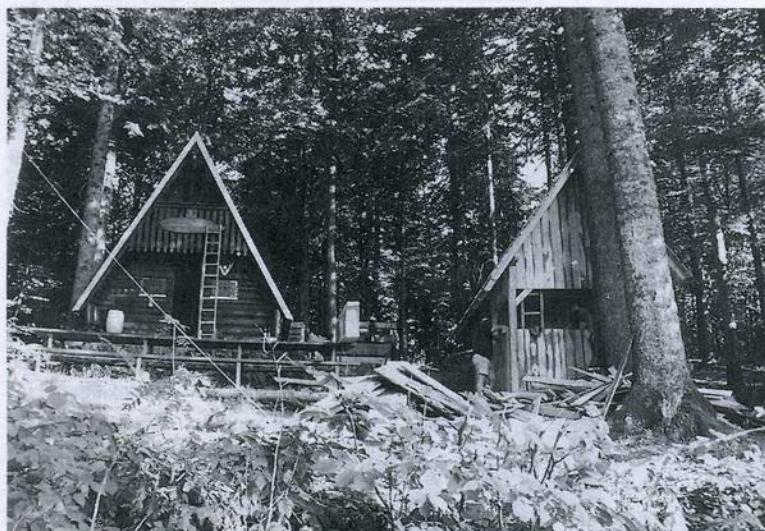
ležajeva. Njezin se ključ čuva u Turističkoj zajednici u Ravnoj Gori, gdje ga planinari koji idu na Javorovu kosu mogu posuditi.

Uz pomoć ravnogorskog gospodarstvenika, vrijedni članovi PD »Višnjevica« počeli su izgradnju skloništa koje će biti stalno otvoreno neposredno pored postojeće kuće. Jedna će prostorija služiti za spremanje drva, a iznad nje bit će spavaonica s nekoliko ležajeva. Ostatak objekta je trijem sa stolom i klupama.

Radove vodi stari majstor Franjo Kruljac s vještim pomoćnikom Čarlijem. Valja istaknuti da je potonji

Novo sklonište na Javorovoj kosi foto: Zvonko Trdić

Jedno do drugog - planinarska kuća i novo sklonište

svojim kultivatorom na gradilište dovezao sav potrebeni materijal za izgradnju novog skloništa.

U nedjelju 12. kolovoza, planinari i Turistička zajednica općine Ravna Gora, organizirali su hodočašće na Božji studenac i tradicionalno druženje pored planinarske kuće. Uza živu glazbu lijepo se zabavilo tristotinjak planinara i hodočasnika iz Rijeke, Delnice, Mrkoplja, Ogulina i Ravne Gore. Na presahalom Božjem studencu molitvu krunice je predvodio ravnogorski župnik.

Zvonko Trdić

PLANINARSKE STAZE NA OTOKU IŽU

U Velom Ižu, najvećem naselju na otoku, i danas pamte planinare koji su godinama organizirano obilazili Kornate izvan glavne sezone, a usput bi prenoćili u hotelu »Korinjak«. Na Ižu su obilazili vrh Korinjak (168 m). Zanimanje za planinarski obilazak kornatskih vrhova postoji, pa bi trebalo obnoviti organizirane skupne obilaske brodom.

Tijekom ljeta 2001. obnovljena je na otoku Ižu markacija na vrh Korinjak, a teško prohodna staza je očišćena. Uspon traje 40 minuta. S vrha se dobro vidi Dugi otok, otok Ugljan i Velebit. Markacije započinju na rivi, kod crkve sv. Petra, 3 min od pristaništa Veli Iž. Osim Jadrolinijinog broda »Lara« tu tijekom ljetne sezone svakodnevno pristaje brod »Anamarija« dubrovačke tvrtke "G&V line" na liniji Zadar - Mali Iž - Veli Iž - Rava.

Od Velog Iža može se stazom do Malog Iža za manje od jednog sata. Od rive u Velom Ižu su obnovljene markacije kroz naselja (5 min). Dalje vodi staza površ ceste, a na dva mjesta bujna vegetacija otežava prolaz. Označena je starim izbljedjelim markacijama. Po pričanju mještana, u blizini staze je špilja, ali ulaz ni-

smo pronašli. Staza završava u gornjem dijelu Porovca, jednog od naselja malog Iža. Stubama se treba spustiti Porovcem do glavne ceste i putem u donji dio naselja u uvali Knež. Tu se desno može obalom do pristaništa Mali Iž, a lijevo do planinarske kuće.

Planinarska kuća »Snjeg do mora na Ižu« je u lijepoj uvali, uz plažu. Od brodskog pristaništa Mali Iž u uvali Komaševa do nje ima oko 30 min cestom uz more, a na kraju stazom. Do kuće se može i autom. Od glavne otočke ceste: na kraju Malog Iža treba d. nizbrdo betoniranim odvojkom (300 m), ali skretanje nije označeno. Više podataka o kući objavljeno je u HP 7-8/2001. HPD »Platak« iz Rijeke planira markirati nekoliko staza od svoje kuće na zanimljive lokacije na otoku.

Zdenko Kristijan

RIJEČKI PLANINARI SENIORI UREDILI PUT NA JOŠ JEDAN VRH

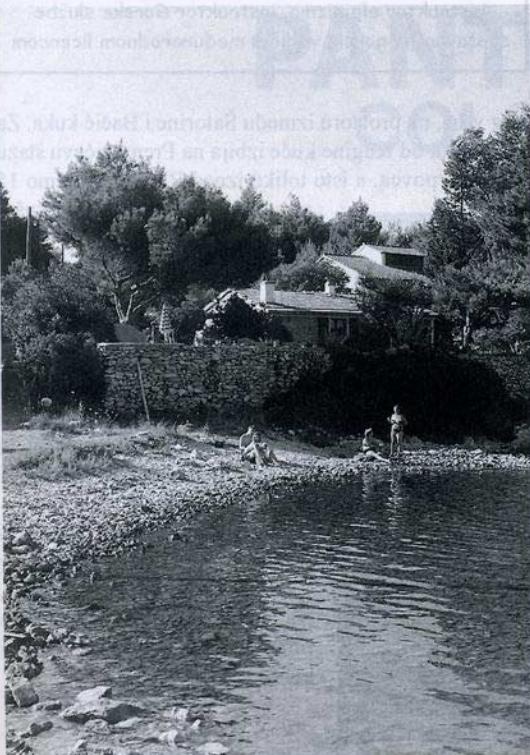
Pripremajući se za obilježavanje prve godišnjice otvaranja Gorske staze Branka Lončara, riječki su planinari seniori u stazu uključili još jedan vrh. Gorska staza koju su uredili na poticaj osnivača sekcije i njenog dugogodišnjeg pročelnika Branka Lončara, kružna je planinarska staza kojom su prvi puta povezani vrhovi oko Platka: Snježnik, Lazačka glavica, Platinia, Jelenc te Gornji i Donji Medvejci.

Staza otvorena lani u rujnu postavljanjem ploče Branku Lončaru na stijeni kod pl. doma »Snježnik«, koji nažalost nije dočekao i završetak izgradnje staze, ovog ljeta proširena za još jedan vrh. Naime, povezujući prije dvije godine po prvi puta vrh Jelenc izravno s Gornjim Medvejcima, seniori su »otkrili« i jedan bezimeni vrh, udaljen 1500 m zapadno od Jelenca. Kako je taj vrh čak i viši od Jelenca, te je sa svojih 1456 m četvrti vrh po visini na Gorskoj stazi, a osim toga mu se travnati vrh izdiže iz šume, procijenili su da bi i on mogao biti lijep vidikovac. I nisu se prevarili!

Tako su Vjeko Šekulja, Pero Sekulić i Dino Afrić ovog lipnja uredili i markirali prilaz na vrh, na mjestima su stazu probili u gustoj klekovini, a stazu su proveli preko vrha, pa se ne treba po istom putu vraćati. Vrh je od Jelenca udaljen oko pola sata hoda, od čega je 15 min od odvojka od Gorske staze, a na drugu stranu ima još 15 minuta spuštanja natrag na Gorsku stazu, kojom se nastavlja za G. Medvejce.

Seniori su na svom sastanku prihvatili prijedlog da se taj bezimeni vrh nazove po Branku Lončaru, te su 26. kolovoza organizirali i prvi izlet sekcije i posjetili taj vrh i tako još jednom odali počast svom osnivaču i dugogodišnjem pročelniku.

Branko Škrobonja

Pl. kuća na Ižu, foto: Zdenko Kristijan

PRODUŽENA STAZA NA SADIKOVAC U VELEBITU

Nasuprot Sadikovcu prema moru stoji stjenovit masiv šest metara niži (1280 m), ali jednak velik izazov planinarima. Do sada se svatko na svoj način probijao do tog vrha, međutim 4. svibnja 2001. g. HPD »Prpa« s Baških Oštarija i HPD »Visočica« iz Gospića zajedničkom su akcijom uredili i markirali prilaz. Staza na ovaj hrbat odvaja se sa sedla između vrhova, a za uspon treba oko 20 minuta.

Vlado Prpić

OTVORENJE KUGINE KUĆE

Članovi HPD »Željezničar« iz Gospića užurbano rade na dovršenju preuređenja »Kugine kuće« kako bi 13. listopada na svečan način ona mogla biti otvorena. Pozivamo ovim putem predstavnike svih društava i sve zainteresirane planinare da uveličaju otvorenje najnovijeg planinarskog objekta na Velebitu.

Već dosada, za nepunih šest mjeseci članovi društva su uz materijalnu pomoć Uprave Hrvatskih šuma iz Gospića obnovili i opremili glavnu spavaonicu u kojoj može noći dvadesetak planinara, kuhinju, prostoriju za dežurne, još jednu manju sobu sa šest ležaja, sklonište s osam ležaja, a promijenjen je i krov. Pored kuće je sagrađen i sanitarni čvor, a šterna je ispumpana i napunjena pitkom vodom dovezenom iz Gospića. U tijeku je obnova blagovaonice, gdje će se za noćenje moći smjestiti još desetak planinara.

Kao što je poznato, Kugina kuća smještena je na planinarski vrlo dobrom mjestu, između Lisca i Laktića,

Kapelaši pred Kuginom kućom

foto: Tomislav Čanić

Nehajska 61, Zagreb
Tel/fax: 01/363 88 40, 01/301 65 88
e-mail: vmd@open.hr

AVIO-KARTE ZA VAŠE EKSPEDICIJE

ALPINISTIČKI TEČAJ, listopad 2001.
ŠKOLA BIVAKIRANJA, studeni 2001.

ZIMSKI ALPINISTIČKI TEČAJ,
prosinac/siječanj 2002.

TEČAJ TURNOG SKIJANJA
veljača/ožujak 2002.

Mt. KINABALU, BORNEO, siječanj 2002.
KILIMANJARO + Mt. KENYA, veljača 2002.

Za detaljnije programe nazovite (01) 363 88 40
ili nas posjetite na www.vmd.hr

Organizator putovanja i vodič:
VLADIMIR DADO MESARIĆ,

instruktor alpinizma, instruktor Gorske službe
spašavanja i gorski vodič s međunarodnom licencom

nog vrha, na prostoru između Šatorine i Baćić kuka. Za 1,15 h put od Kugine kuće izbija na Premužićevu stazu kod Skorpovca, a isto toliko iznad Radlovca. Samo 15 minuta udaljen je nepresušni izvor Težakovac.

Iduće godine u planu je uređenje okoliša i popratnih sadržaja o čemu će više riječi biti na samom otvorenju. Oni koji dodu u subotu 13. listopada oko 11 sati na otvorenje, bit će dočekani ličkom janjetinom, velebitskim pivom, ličkom šljivovicom i ugodnom zabavom. Prijave i rezervacije za noćenje i boravak u Kuginoj kući prima Tomislav Čanić na tel. i fax. 053/574-065. Na isti broj mogu se dobiti i sve informacije o otvorenju i samoj kući.

Tomislav Čanić

Planinarski dom »Kamenitovac« na Bilogori, foto: Božidar Vojvoda

PANTONE® COLORS

CHROMOS^{dd}

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS

Printing Ink Factory Samobor - Croatia

JOHANN FANZOJ

PUŠKARI OD 1790.
FARLACH AUSTRIJA

OPREMA ZA LOVCE I PLANINARE

MAINDL CIPELE

WAX JAKNE

BRIKO NAOČALE

NAPRTNJAČE

LEKI ŠTAPOVI

ČARAPE

RUKAVICE

Atraktivan izbor proizvoda uz akcijske cijene!

**Planinarskim društvima odobravamo
popust na veće narudžbe**

Fanzo - inox d.o.o. Ogrizovićeva 40 10000 Zagreb Hrvatska
Tel. 01/38 22 655 Tel./fax: 01/38 20 185 Mobitel 098/283-441